

บทที่ 2

โลกของสุรา

ในเบื้องต้นนี้ ผู้เขียนจะได้ทบทวนการเปลี่ยนแปลงความหมายและสถานะของสุราในพื้นที่ทางวัฒนธรรมของผู้คนในถิ่นต่างๆ ของโลก ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรมที่แตกต่างกันไป แสดงให้เห็นว่าในทางหนึ่งสุราได้เข้ามามีส่วนร่วมสร้างความหมายให้เกิดขึ้นภายในประสบการณ์ชีวิตของผู้คนในวาระโอกาสต่างๆ ด้วย เช่น สุราในฐานะเป็นอาหาร เป็นยารักษาโรค เป็นสัญลักษณ์ที่สำคัญของการเป็นพวกเดียวกัน และบุรุษเพศ เป็นส่วนหนึ่งในพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ และงานเลี้ยงฉลองที่หลากหลาย ทั้งนี้ความหมายต่างๆ ในสังคมยังคงแปรเปลี่ยนไปอย่างเป็นพลวัตของแต่ละยุคสมัย และส่งผลสำคัญต่อชุดความหมายที่ผู้คนมีให้กับมันด้วยเช่นกัน

และในส่วนสุดท้าย ผู้เขียนได้ใช้วงศาวิทยาเรื่องของโรคพิษสุราเรื้อรังในสหรัฐอเมริกา มาอธิบายถึงการเปลี่ยนแปลงภาพตัวแทนทางวัฒนธรรมของสุราครั้งยิ่งใหญ่ที่สุด ที่ทำให้สุราเปลี่ยนสถานะศักดิ์สิทธิ์ที่เชื่อมโยงระหว่างมนุษย์กับพระเจ้าในศาสนาคริสต์ให้กลายมาเป็นบาป และสิ่งที่อันตรายต่อสุขภาพ จนกระทั่งในท้ายที่สุดวิทยาการทางการแพทย์ได้รับรองให้ การติดสุรา กลายเป็นโรค (medicalization) ทำให้ประเด็นปัญหาและความหมายของสุราที่มีความสลับซับซ้อนกลายมาเป็นประเด็นเชิงเทคนิคที่คับแคบได้อย่างไร ซึ่งจะได้กล่าวในรายละเอียดต่อไป

สุรากับโลกทางสังคม

ในโลกของสุรา เราจะพบว่าการดื่มสุราของผู้คนสัมพันธ์อยู่กับชุดความหมายที่แตกต่างกันตามบริบทการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ในโลกท้องถิ่นด้วย และน่าสังเกตว่าหลายครั้งที่มีการเปลี่ยนแปลงในกระบวนเหล่านี้ ความหมายของสุราแบบดั้งเดิมก็เปลี่ยนแปลงไป ถูกแทนที่ด้วยความหมายใหม่ และเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ทางสังคมที่ปฏิสัมพันธ์กันในบางลักษณะเสมอ ผู้เขียนจำแนกความหมายสุราดั้งเดิมและการเปลี่ยนแปลงของมันไว้ดังนี้

สุราในฐานะอาหาร

อาหารและเครื่องดื่มเป็นสิ่งจำเป็นพื้นฐานของมนุษย์ แต่สิ่งที่บ่งบอกถึงความอุดมสมบูรณ์และความมั่นคงทางอาหารได้อีกประการก็คือ การมีผลผลิตส่วนเกินเพียงพอที่จะนำมาทำสุราดื่มในสังคมด้วย ที่ชายฝั่งตะวันออกของทะเลเมดิเตอร์เรเนียน เมื่อราว 9,000 ปีก่อนคริสต์ศักราช เมื่อผู้คนเก็บเมล็ดพืชป่ามาเป็นอาหารหรือสะสมไว้ และเริ่มปลูกข้าวบาร์เลย์และข้าวสาลีบริโภคเอง ชุมชนสมัยนั้นมีคลังเก็บของมีค่า เช่น วัตถุศักดิ์สิทธิ์และอาหารสำรอง การเก็บอาหารส่วนเกินของส่วนรวมเอาไว้ในคลังเป็นวิธีหนึ่งในการรับมือกับการขาดแคลนอาหาร หากขาดแคลนอาหาร คนในชุมชนจะต้องจัดพิธีกรรมและกิจกรรมทางศาสนา เพื่ออ้อนวอนเทพเจ้าให้ประทานอาหารอันบริบูรณ์ อาหารสำรองจึงเป็นเครื่องเช่นไห้แต่เทพเจ้า ราว 8,000 ปีก่อนคริสต์ศักราช คนในหมู่บ้านจะต้องส่งผลผลิตของตนเองมาเข้าคลัง และบันทึกไว้โดยนักบวช เพื่อนำส่วนเกินดังกล่าวมาใช้ในการจัดกิจการของส่วนรวม (สแตนเดจ 2549:34)

เมื่อสังคมกลายเป็นเมืองมากขึ้น ในอารยธรรมลุ่มน้ำไทกริสและยูเฟรติส (ประเทศอิรักในปัจจุบัน) ผลผลิตส่วนเกินทางการเกษตรในรูปของขนมปังและเบียร์เป็นอาหารหลักของทั้งชาวเมโสโปเตเมีย และมีฐานะเป็นค่าจ้างให้กับแรงงานในการก่อสร้างสิ่งสาธารณประโยชน์ อย่างคูคลอง อาราม และพีระมิดอีกด้วย ความอุดมสมบูรณ์ของขนมปังและเบียร์เป็นสัญลักษณ์สำคัญของอารยธรรมดังที่ได้มีการบันทึกไว้ในมหากาพย์กิลกาเมช เมื่อ 2,700 ปีก่อนคริสต์ศักราช เบียร์จึงเป็นเครื่องแบ่งแยกชาวซูเมอร์ออกจากคนป่าที่เปลือยเปล่าในสังคมดั้งเดิมนั่นเอง (สแตนเดจ 2549:37-38)

สำหรับชาวอียิปต์โบราณ นอกจากเบียร์และขนมปังจะมีค่าเทียบเท่ากับเงินตราที่ใช้เป็นสิ่งแลกเปลี่ยนเช่นในปัจจุบัน ทั้งสองสิ่งยังคงเป็นเครื่องแสดงถึงความมั่งมีและชีวิตอันอุดมสมบูรณ์ เช่นคำว่า “ขนมปังกับเบียร์” ในอักษรเฮียโรกลิฟเมื่อเขียนรวมกันจะเป็นสัญลักษณ์แทนคำว่า “อาหาร” และหมายถึงสิ่งที่จำเป็นในชีวิต นอกจากนี้คำว่า ขนมปังและเบียร์ มีฐานะเป็นคำท้าทายในชีวิตประจำวันของชาวอียิปต์ซึ่งมีอีกนัยว่า ขอให้โชคดีหรือขอให้มีความสุขดี ในจารึกชิ้นหนึ่งของชาวอียิปต์ที่กระตุ้นให้ผู้หญิงเลี้ยงดูลูกๆ ด้วยเบียร์สองไหและขนมปังสามแถวเล็กทุกวัน เพื่อให้เขาเติบโตอย่างมีความสุข (สแตนเดจ 2549:46-49)

บทบาทของสุราในฐานะอาหารนั้นมิได้เกิดขึ้นแต่ในเฉพาะสังคมโบราณเท่านั้น ในสังคมชนเผ่าแอฟริกาใต้ ยังคงปรากฏวัฒนธรรมการดื่มเบียร์ในฐานะอาหารของคนที่ยังมีชีวิตอยู่

และวิญญานบรรพบุรุษด้วย ชนเผ่า Lobedu (Davison 1985:74) มีระบบเศรษฐกิจแบบยังชีพ เพาะปลูกธัญพืชเป็นหลัก โดยพวกเขาเชื่อว่าเบียร์จากข้าวโพดและข้าวฟ่างมีสารอาหารที่สำคัญ และเป็นอาหารที่มีคุณค่ามากที่สุด

ในขั้นตอนการผลิตขายหญิงต่างช่วยกันพรวนดินและเก็บเกี่ยว แต่ผู้หญิงเป็นเพียงผู้เดียวที่สามารถใช้ธัญพืชได้ เธอจะนำธัญพืชมาใช้ทำอาหารเช้าซึ่งประกอบด้วย ข้าวโพด เมล็ดธัญพืชต่างๆ นำมาบด ปูรงรสด้วยนมและน้ำตาล (maize-meal porridge) และที่สำคัญเธอมีหน้าที่กลั่นเบียร์จากธัญพืชที่ปลูกได้ (Davison 1985:75) กรรมวิธีในการกลั่นเริ่มจากการนำข้าวโพดบดมาผสมกับน้ำร้อน หมักจนเกิดส่าเหล้า วันต่อมานำมาปูรงรสชาติด้วยการเติมธัญพืชบดอย่างดีและหมักต่ออีก 1-2 วัน หากต้องการเบียร์ที่มีรสอ่อนจะหมักในระยะเวลานั้น เบียร์รสอ่อนที่สุดจะมีรสหวานและมีรสแรงกว่าอาหารเช้า (porridge) เบียร์ที่ได้จะนำมากรองในกระซอนไม้และใส่ในไหดินเผา ไหที่ใหญ่ที่สุดเป็นสมบัติของครอบครัวใหญ่ หมายความว่าทุกคนสามารถหยิบยืมไปใช้ได้ในงานสำคัญตามประเพณี พวกเขาจะเก็บไหไว้ในกระท่อมเก็บเบียร์ของชุมชน ขณะที่ในบ้านจะมีไหขนาดเล็กสำหรับสมาชิกของครอบครัวเพียง 3-4 ใบเท่านั้น (Davison 1985: 75)

ผู้หญิงมีบทบาทเป็นผู้ผลิตไหเบียร์ขนาดใหญ่ที่สุด¹ มาใช้ในงานประเพณีฉลองเบียร์ (the rich beer tradition) เป็นพิธีการนำเบียร์และธัญพืชมาเซ่นไหว้วิญญานบรรพบุรุษ เพื่อขอบคุณที่ทำให้เก็บเกี่ยวผลผลิตจากธัญพืชได้จำนวนมาก และหมายถึงความอุดมสมบูรณ์ มีผลผลิตส่วนเกินมากพอจะผลิตเบียร์ ต่างไปจากการบูชาวิญญาณของชาว Nguni ที่ยังชีพด้วยการเลี้ยงวัวควายเป็นหลักจะนิยมบูชาวิญญาณด้วยเลือดสัตว์ (Davison 1985:75)

ในระบบเศรษฐกิจแบบยังชีพนี้ เบียร์เป็นสิ่งแลกเปลี่ยนกับสินค้าตามต้องการ เช่น หนังสัตว์สีน้ำตาล และภาชนะ หรือเป็นรางวัลตอบแทนที่ดีแก่ผู้มาช่วยงานกำจัดวัชพืช เก็บเกี่ยวผลผลิต และสร้างยุ้งฉาง เบียร์จำนวน 5-6 ไหใหญ่เป็นของกำนัลที่ล้ำค่าสำหรับบรรณาการแก่ผู้นำตำบล อีกทั้งยังเป็นค่าปรับหากเป็นเหตุให้ผู้อื่นเสียหาย ผู้กระทำผิดจะต้องทดแทนให้แก่ผู้เสียหายด้วยเบียร์ (Krige 1932:350; Davison 1985:75) ในสังคมยังชีพแถบแอฟริกาใต้ เบียร์จึงเป็นมากกว่าอาหาร แต่หมายถึงความกินดีอยู่ดีในฐานะสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนด้วย

¹ ชนเผ่าซูลูเรียกว่า *imbriza* ชนเผ่า Venda , North Sotho เรียก *nkho* ชนเผ่า Tswana เรียก *thatholele* และชนเผ่า Mpondo เรียก *umphanda* (Davison 1985: 74)

ต่อมาเกิดกระแสการเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจเพื่อยังชีพมาสู่การแลกเปลี่ยนด้วยเงินตราในช่วงทศวรรษที่ 1970¹ แม้ว่ารูปแบบการดื่มเบียร์เริ่มเปลี่ยนแปลงไปจากธรรมเนียมดั้งเดิม ชาว Lobedu จะกำหนดให้แขนงและเวียนดื่มเบียร์จากไหหรือน้ำเต้าใบเดียวกันอย่างอิสระ เปลี่ยนมาเป็นดื่มเบียร์จากเหยือกแก้วหรือกระป๋องในปริมาณจำกัด แต่ในพิธีกรรมยังมีการใช้เบียร์ที่ผลิตเองเป็นเครื่องเซ่นไหว้วิญญาณบรรพบุรุษอยู่ในชนเผ่า Kgaga ใช้เครื่องเซ่นไหว้ เช่น น้ำอาหารหมัก ถ่าน และชี้เขมา เป็นสัญลักษณ์ของพลังเย็นที่จะช่วยทำให้ความอันตรายในพิธีกรรมกลายมาเป็นสิ่งบริสุทธิ์ หรือช่วยในการรักษาคุณภาพทางสังคมไว้² (Hammond-Tooke 1981: 144; Davison 1985:77)

นอกจากสุราจะเป็นเครื่องเสริมรสชาติให้กับมื้ออาหารและเสริมพละทานามัยที่สมบูรณ์แล้ว อาหารและเครื่องดื่มยังถูกใช้เป็นสัญลักษณ์สื่อถึงความเป็นชาติสำหรับชาวมายาในสาธารณรัฐยูคาตัน (Yucatan) หรือที่เรียกว่าชาวยูคาเตกกัน (Yucatecan) ภายหลังจากที่ได้แยกตัวเป็นอิสระจากเม็กซิโกในช่วงปลายศตวรรษที่ 20 สัญลักษณ์ที่ใช้ก็เช่น การกำหนดว่าสิ่งใดควรและไม่ควรใช้ มีการห้ามใช้สิ่งที่ทำให้รสชาติเผ็ดร้อนในตำราอาหาร เพื่อสร้างความต่างให้กับรสนิยมท้องถิ่น การดื่มสุราก็เช่นกัน ชาวมายาในยูคาตันรู้ดีว่าการดื่มสุราชนิดแรงไม่ดีต่อสุขภาพ ต่างจากชาวเม็กซิกันที่นิยมดื่มเหล้าเตกิล่าและเมสคาล (mescal) ที่มีฤทธิ์แรงทำให้มึนเมาได้ง่ายและเป็นเหตุสำคัญของความรุนแรง ขณะที่ชาวยูคาเตกกันดื่มเบียร์เพื่อบำรุงกำลังในระหว่างพักกลางวัน ก่อนที่จะกลับไปกินข้าวที่บ้าน หรือดื่มหลังเลิกงานกับเพื่อนฝูงก่อนกลับบ้านนอน บรรดาสถานวิทยุและร้านขายสุราพยายามรณรงค์ให้ชาวยูคาเตกกันดื่มเบียร์ของท้องถิ่น เป็นส่วนหนึ่งของนโยบายสร้างชาติที่กำหนดโครงสร้างความหมายทั้งในเชิงศีลธรรม วัฒนธรรม และสังคม

¹ บทบาทการปั่นภาชนะดินเผาของผู้หญิงในสังคมแถบแอฟริกาใต้ยังคงมีความสำคัญอยู่ แม้มีภาชนะที่ทำจากโลหะนำเข้าจากที่อื่นก็ตาม เหตุที่ทำให้ภาชนะดินเผา และบทบาทของเพศหญิงยังคงอยู่ก็เพราะภาชนะจากแหล่งอื่นไม่เหมาะกับวิถีชีวิตของพวกเขานัก ภาชนะดินเผาดั้งเดิมมีคุณสมบัติพิเศษในการเก็บรักษาความเย็นและการดูดซับที่ดีเหมาะสำหรับเก็บของเหลวอย่างเบียร์ และยังคงรสชาติที่ดีกว่าภาชนะโลหะ คนในแถบนี้จึงนิยมการใช้ภาชนะดินเผานำมาใช้ในการปรุงอาหารมากกว่า ดังนั้นผู้หญิงในฐานะผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผายังคงความสำคัญในระดับครัวเรือนและสังคมโดยรวมได้เป็นอย่างดี

² พลังที่ไม่ดีเป็นของร้อน การเทเบียร์ลงบนสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่มีวิญญาณบรรพบุรุษสถิตอยู่ช่วยลดพลังร้อนให้เย็นลงได้ ในกรณีที่มีคนทำผิดประเพณีพวกเขาจึงนิยมเทเบียร์เพื่อให้อวิญญาณบรรพบุรุษคลายความโกรธลงนั่นเอง เช่นเดียวกันกับของเซ่นไหว้ ผู้หญิงซึ่งมีบทบาทเตรียมอาหารและกลั่นเบียร์เพื่อใช้ในการเซ่นไหว้ มีสถานะเย็น สังคมชนเผ่าในแถบแอฟริกาใต้เชื่อว่าผู้หญิงจะสามารถกำบังความร้อนที่เกิดขึ้นจากการปรุงอาหารได้ (Berglund 1976:210; Davison 1985:77)

โดยอาศัยอารยธรรมมายาอันเก่าแก่อันเต็มไปด้วยศาสตร์และศิลป์ที่ปฏิเสธความรุนแรงมาช่วยสร้างอัตลักษณ์ของชาติที่ต่างไปจากชาวเม็กซิกันผู้ปกครองเก่า วัฒนธรรมเม็กซิกันจึงเต็มไปด้วยความรุนแรงและป่าเถื่อนในสายตาของชาวยูคาเทอกัน (Ayora Diaz and Vargas Cetina 2005: 155-173)

จากที่ได้กล่าวมา เราจะพบว่า สุราไม่ได้ถูกมองว่าเป็นอาหารสำหรับนักดื่มเท่านั้น หากแต่มันยังถูกใช้แสดงนัยยะทางสังคมวัฒนธรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอยู่ตลอดเวลา ดังเช่นงานศึกษาที่ได้หยิบยกมานี้ จะเห็นว่าการดื่มสุรายังเชื่อมโยงอยู่กับความมั่นคงทางอาหาร ความสงบสุขของสังคม การอยู่ร่วมกันในสังคมของหญิงชาย ความเป็นเมือง ความมีอารยะ และการสร้างอัตลักษณ์ความเป็นชาติ ซึ่งทั้งหมดนี้อยู่ภายใต้กระบวนการเชิงศีลธรรมในโลกท้องถิ่นที่มีส่วนร่วมกันกำหนดความหมาย วาระโอกาส และตำแหน่งแห่งที่ของสุราให้สัมพันธ์กับสถานการณ์ทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปนั่นเอง ดังนั้น การดื่มสุราของปัจเจก (subjectivity) จึงผูกพันอยู่กับชุดความหมายที่สังคมได้ให้ไว้ตามแต่ละยุคสมัยนั่นเอง

สุราในฐานะยารักษาโรค

ในปัจจุบัน วิทยาศาสตร์การแพทย์สมัยใหม่มีองค์ความรู้มากมายที่ยืนยันได้ว่า การดื่มสุราเป็นสิ่งที่ทำลายสุขภาพของผู้ดื่มมากกว่าประโยชน์ของมัน แต่อีกด้านหนึ่งกลับพบว่าสุราได้รับการขนานนามให้เป็นยาวิเศษและได้รับการยอมรับเป็นอย่างมากทางประวัติศาสตร์

อารยธรรมของชาวเมโสโปเตเมียและชาวอียิปต์มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร คูณิฟอร์มจากเมืองนิปปूरของชาวซูเมอร์ 2,100 ก่อนคริสต์ศักราชว่า บันทึกที่กรายชื่อของยาขนานต่างๆ มีเบียร์เป็นส่วนประกอบด้วย เช่นเดียวกับชาวอียิปต์ เบียร์เป็นยานอนหลับอ่อนๆ และใช้เป็นส่วนประกอบพื้นฐานของยาที่ได้จากการผสมสมุนไพรและเครื่องเทศ ดังที่ปรากฏในเอกสารการแพทย์อียิปต์โบราณอายุราว 1,550 ปีก่อนคริสต์ศักราชเรียกว่า “ปาปรัสอียิปต์” ซึ่งคัดลอกมาจากเอกสารต้นฉบับที่เก่าแก่ เอกสารดังกล่าวแสดงสูตรยาสมุนไพรกว่าร้อยตำรับส่วนมากมีเบียร์เป็นส่วนประกอบ เช่น หัวหอมครึ่งหัวผสมกับเบียร์ที่หมักอย่างดี สามารถบรรเทาอาการท้องผูกได้ ผลมะกอกที่ผสมกับเบียร์ช่วยในการย่อยอาหาร เหง้าฝรัง และเบียร์ผสมกันสามารถรักษาโรคของท้องสตรีเพื่อบรรเทาอาการปวดจากการทำงานหนักได้ (สแตนเดจ 2549:49-50)

ความรู้เรื่องสุราเป็นยารักษาโรคนั้นยังคงดำรงอยู่ในสมัยต่อมา เมื่อราว ค.ศ. 170 พระเจ้ามาร์คัส ออริเลียส มีแพทย์ประจำพระองค์นามว่า กาเลน ในช่วงที่กาเลนได้ศึกษาวิชาเภสัชศาสตร์ในสมัยของอเล็กซานเดรีย และเดินทางไปที่อียิปต์เพื่อเรียนรู้การรักษาตามวิธีของชาว

อินเดียและแอฟริกัน เขายอมรับความคิดแบบฮิปโปเครติสที่เชื่อว่าความเจ็บป่วยเกิดจากความไม่สมดุลของของเหลวทั้งสี่ อันได้แก่ โลหิต เสมหะ น้ำเหลือง และน้ำดี วิธีการรักษาก็คือต้องปรับสมดุลของน้ำ เช่น การเจาะเลือด การกินอาหารชนิดร้อนหรือเย็น เปียกหรือแห้งในการบรรเทาอาการ (สแตนเดจ 2549:90)

การเล่นใช้ไวน์รักษานักสู้เกลดิเอเตอร์เพื่อป้องกันแผลติดเชื้อซึ่งนิยมมากในยุคนั้น นอกจากนี้ยังใช้ไวน์เพื่อปรับสมดุลของเหลวในร่างกายอีกด้วย เขาสั่งไวน์และสารที่มีไวน์เป็นส่วนผสมเพื่อรักษาองค์จักรพรรดิเป็นประจำ ตามทฤษฎีไวน์มีคุณลักษณะเป็นของร้อนและแห้งจะช่วยในการกระตุ้นน้ำเหลืองและลดเสมหะได้ และการรักษาจะได้ผลดีก็ต่อเมื่อใช้ไวน์ที่ดีที่สุดหรือไวน์เลอร์เนียน การเล่นให้จักรพรรดิมาร์คัส ออเรอุสตีมีไวน์นี้เป็นโอสถเพื่อช่วยกลืนยา แก้โรคสารพัด และเพื่อป้องกันการวางยาพิษด้วย ความเชื่อนี้สืบทอดกันมาตั้งแต่สมัย 1 ปีก่อนคริสต์ศักราช (สแตนเดจ 2549:91)

ใน ค.ศ.1386 หมอหลวงของกษัตริย์ชาร์ลที่ 2 แห่งอาณาจักรนาแวร์ หรือประเทศสเปนในปัจจุบัน ใช้ไวน์กลั่นมารักษาอาการไข้และอัมพาตของพระองค์ได้อย่างน่าอัศจรรย์ ผู้ที่คิดค้นความรู้นี้เป็นนักเล่นแร่แปรธาตุชาวอิตาลีชื่อว่า มิเชล ชาร์เลอนัส เขาศึกษาจากตำราภาษาอาหรับ ชาร์เลอนัสผสมไวน์ฤทธิ์แรงสี่ส่วนกับเกลือสามส่วนกลั่นออกมาจะเป็นของเหลวชนิดติดไฟได้หรือที่เรียกว่า อควาอาเดนส์ (aqua ardens) มีความหมายว่า น้ำที่ลุกไหม้¹ (สแตนเดจ 2549:105)

จนกระทั่งในศตวรรษที่ 13 มหาวิทยาลัยและโรงเรียนแพทย์ที่เกิดขึ้นในยุโรป ไวน์กลั่นกลายเป็นยาวิเศษขนานใหม่ในตำราแพทย์ภาษาละตินที่ชื่อว่า อควาวิต (aqua vitae) หรือน้ำเพื่อชีวิต ศาสตราจารย์ของโรงเรียนแพทย์ เมืองมองเปลิเยร์ ฝรั่งเศส นามว่า อาร์นัลด์ แห่งวิลลาโนวา ได้เขียนตำราเกี่ยวกับไวน์กลั่นใน ค.ศ. 1300 (สแตนเดจ 2549:106) ได้กล่าวว่า

“น้ำเพื่อชีวิตแท้ๆ จะค่อยๆ ไหลออกมาที่ละหยด หลังจากการกลั่นซ้ำๆ สามหรือสี่ครั้งก็ได้แก่นไวน์อันวิเศษ... เราเรียกมันว่าอควาวิต ช่างเป็นชื่อที่เหมาะสมกับน้ำแห่งความอมตะนี้ยิ่งกระไร มันช่วยยืดอายุ ขจัดของเหลวที่เป็นโทษ กระตุ้นหัวใจและรักษาความอ่อนเยาว์” (สแตนเดจ 2549:106)

¹ การลุกไหม้ยังเป็นคำเปรียบเปรยถึงอาการร้อนวาบเมื่อกลั่นไวน์กลั่นลงคอปั่นเอง มีผู้ลงดื่มไวน์ดังกล่าวในปริมาณน้อยแล้วรู้สึกกระชุ่มกระชวยและมีความสุข จึงมีการใช้ไวน์เพื่อรักษาโรคกันอย่างแพร่หลาย

ศิษย์ของอาร์นัลด์ นามว่า เรย์มอนด์ ลัลลีเชื่อว่าอควาไต์เป็นธาตุชนิดใหม่ทำให้อ่อนเยาว์ ทั้งศิษย์และอาจารย์คู่นี้มีอายุยืนยาวเกิน 70 ปี ซึ่งยืนยาวมากสำหรับคนสมัยนั้น อควาไต์จึงได้รับการยอมรับและใช้กันอย่างแพร่หลายทั้งใช้ดื่มและทาภายนอก เพราะมีสรรพคุณกระตุ้นความจำ รักษาโรคในสมอง ระบบประสาทและความผิดปกติตามข้อ กระตุ้นหัวใจ หรือแม้แต่ช่วยป้องกันโรคระบาด (สแตนเดจ 2549:106-107)

ในยุคที่การพิมพ์แพร่หลายในหมู่ชาวยุโรป ค.ศ. 1478 ไมเคิล พัพ วอน ชริค แพทย์ชาวออสเตรียได้ตีพิมพ์หนังสือเรื่องการกลั่นเหล้าครั้งแรกขึ้นที่ออกซ์เบิร์ก เขาเสนอว่า การดื่มอควาไต์วันละครั้งช่วยให้อ่อนเยาว์และพ้นจากความเจ็บป่วย หรือป้องกันอควาไต์เล็กน้อยแก่คนใกล้ตายทำให้มีกำลังสิ่งเสียเป็นครั้งสุดท้าย หนังสือดังกล่าวได้รับความนิยมจนตีพิมพ์อีกครั้งเมื่อ ค.ศ. 1500 ชาวสกอตเรียกอควาไต์ว่า อูสเก เบตา (uisge beatha) ที่มาของคำว่าวิสกี้ (whisky) เครื่องดื่มใหม่นี้ได้รับความนิยมจากชาวไอริชอย่างรวดเร็ว (สแตนเดจ 2549:107-108)

เราจะเห็นว่า องค์ความรู้ท้องถิ่นจำนวนมากต่างยืนยันสุราปริมาณน้อยเป็นยาและเป็นส่วนผสมหนึ่งของยาในโลกท้องถิ่น ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่า สุรายังคงเป็นของหายาก มีราคาแพงและได้รับความแพร่หลายเฉพาะคนบางกลุ่มเท่านั้น แต่เมื่อการดื่มสุรามากจนเกินขนาดเกิดขึ้นอย่างแพร่หลายในฐานะที่สุราเป็นสินค้าและมีการใช้อย่างแพร่หลายในยุคอุตสาหกรรม ความรู้เรื่องสุราเป็นยาถูกแทนที่ให้กลายเป็นสิ่งต้องห้ามและทำลายสุขภาพในทางการแพทย์ชีวภาพ ในส่วนต่อไปผู้เขียนจะพูดถึงชุดความหมายของสุราที่บ่งบอกถึงการสมาคมและความเป็นบุรุษเพศ ที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยทั้งที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นและในระดับโลกด้วย

สุราเพื่อการสมาคมและสัญลักษณ์แห่งบุรุษเพศ

“To eat and drink with someone was at the same time a symbol and confirmation of social community and of the assumption of mutual obligations” (Sigmund Freud 1918:174)

การดื่มสุราร่วมกันเป็นสัญลักษณ์ของการหลอมรวมความเป็นพวกเดียวกัน และแบ่งแยกคนอื่นออกไปพร้อมกัน ในศตวรรษที่ 8 ก่อนคริสต์ศักราช บรรดาชายชนชั้นสูงในสังคม

กรีกมีพิธีการดื่มไวน์ที่เรียกว่า ซิมโพเซียน¹ มีการเสิร์ฟไวน์ผสมน้ำมีรสอ่อนทำให้ชาวกรีกต่างจากคนป่าเถื่อนที่นิยมสุราแรง ผู้หญิงไม่อนุญาตให้เข้าร่วมในพิธี เว้นแต่นางรำ บักริร และนักดนตรีหญิงเท่านั้น งานเริ่มจากการเทไวน์ ชับร้องบทเพลงและมอบมาลัยดอกไม้ใบองุ่น เพื่อบูชาพระเจ้าก่อน ผู้เข้าร่วมงานจะแข่งกันร้องเพลง ร่ายบทกวี หรือกล่าวสุนทรพจน์ โดยไม่ได้เตรียมตัว และมีการถกเถียงเรื่องปรัชญาหรือวรรณกรรมด้วย (สแตนเดจ 2549:67-72) ซิมโพเซียนจึงเป็นพื้นที่เฉพาะสำหรับชายปัญญาชนชาวกรีก ที่ถือตนว่าตนเองต่างจากพวกไร้อารยะ สตรีเพศ และชนชั้นที่ต่ำกว่า

ที่เมืองฮามิลตัน (Hamilton) เป็นเมืองอุตสาหกรรมสำคัญแห่งหนึ่งในประเทศแคนาดา Craig Heron (2005) สนใจการแสดงความเป็นชาย (manhood) ผ่านการดื่มสุราของชนชั้นแรงงานช่วงทศวรรษที่ 1890 – 1940 ที่เรียกตนเองว่ากลุ่ม “boys” ความเป็นชายของพวกเขาเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ เช่น ผู้ชายในชนชั้นแรงงานต้องทนรับความกดดันจากการเป็นหัวหน้าครอบครัว คนโสดต้องหาเงินจุนเจือพ่อแม่ ที่มุมถนนพวกเขารวมกลุ่มกัน เพื่อแสดงความสามัคคีกัน เป็นอิสระต่อการควบคุมของผู้ใหญ่ ทำให้พวกเขารู้สึกสบายใจและปลอดภัยจากการถูกดูแลจากนายจ้าง (Heron 2005:33-34) ร้านสุราจึงเป็นเสมือนที่หลบภัยและเป็นเวทีแสดงท่าทางเมามายแบบแปลกๆ ที่น่าประทับใจหรือสร้างความรุนแรงเพื่อแสดงความเป็นชาย เช่น การต่อสู้บนถนนหรือสนามของโรงเรียน เล่นเกมต่างๆ เกี่ยวพาราดีผู้หญิงในสวนสนุกหรือบนฟลอร์เต้นรำ หรือแสดงความแข็งแกร่ง พลละกำลังและทักษะต่างๆ ในบริเวณลานของร้านสุราอย่างเต็มที่ (Heron 2005:22)

ในเวลาต่อมา มีประกาศห้ามผลิตและจำหน่ายสุราโดยเด็ดขาด (Prohibition) ในทศวรรษที่ 1920 โดยประกาศห้ามไม่ให้ชุมชนดื่มสุรา สุราในขณะนั้นหายากและมีราคาแพงขึ้น ก็มีการดื่มกันอย่างลับๆ แต่ไม่บ่อยเช่นเดิม จนกระทั่ง ค.ศ.1934 มีประกาศอนุญาตให้ดื่มสุราในพื้นที่สาธารณะได้ดังเดิม แต่ต้องอยู่ภายใต้กฎข้อบังคับเข้มงวด การดื่มสุราจึงมิใช่เพื่อความเมามายอย่างที่ผ่านมา (Heron 2005:23) (ดูรายละเอียดใน สุราในโลกทางการแพทย์ ทำยบพินิจ)

ที่เมืองนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา ก็มีกลุ่มแรงงานที่เรียกตัวเองว่า “b’ hoys” โดย Michael Kaplan (1995) ศึกษาความรุนแรงในร้านสุรา (tavern violence) ในช่วงศตวรรษที่ 19 ในฐานะที่เป็นชุมชนและศูนย์กลางชีวิตของชายชนชั้นแรงงานในแต่ละวันซึ่งเต็มไปด้วยความไร้ระเบียบและความแปลกแยกของสังคมเมือง ร้านสุราจึงเป็นเสมือนที่หลบภัยของชนพื้นเมืองและผู้

¹ การดื่มจัดขึ้นในห้องอันดรอน (andron) ซึ่งเป็นห้องที่จัดไว้ในบ้านสำหรับงานเลี้ยงนี้

อพยพ และเป็นสถานที่รับรู้แหล่งข่าวสารการเมืองและเรื่องงานด้วย นอกจากนี้สมาชิกปียอฮยสึใช้ร้านสุราเป็นที่สร้างอัตลักษณ์ทางสังคม ด้วยการนั่งจับกลุ่มกัน ทะเลาะวิวาท พุดจาหยาบคาย กล่าวคำสบถ ถ่มน้ำลาย ต้มเหล้า สูบบุหรี่ หรือล้มโต๊ะพนัน เป็นต้น แรงงานทุกคนไผ่ฝั้นจะเป็นนักสู้ การแสดงความรุนแรงถูกผลิตซ้ำจนกลายเป็นเรื่องปกติสำหรับกลุ่ม (Kaplan 1995:591-617)

ในรัสเซีย มีประเพณีการดื่มสุราที่ชื่อว่า *prival' noe* (Tsuchiya 1997: 25) ที่แสดงถึงสายใยสัมพันธ์อันพี่น้อง (brotherhood) ของชายผู้ใช้แรงงาน โดยมีเหล้าวอดก้าเป็นสัญลักษณ์ของความเป็นสมาชิก แรงงานใหม่ต้องเลี้ยงเหล้าวอดก้าหนึ่งขวดแก่รุ่นพี่ แม้ไม่มีเงินเพียงพอ ก็ต้องใช้วิธีการ *peregodka* คือ การซื้อสินค้าที่ร้านค้าของโรงงานมาขายให้ร้านค้าท้องถิ่น ในราคาที่ลดลงร้อยละ 40-50 ของราคาเต็ม เพื่อนำเงินไปซื้อเหล้าวอดก้าเลี้ยงรุ่นพี่ ในร้านเหล้าซึ่งเป็นพื้นที่สาธารณะของชนชั้นแรงงานในการสมาคมและสร้างอัตลักษณ์ความเป็นชาย

หลังประเพณีนี้ รุ่นพี่จะช่วยเหลือและดูแลเรื่องงานได้เป็นอย่างดี แต่หากไม่มีการเลี้ยงเหล้า แรงงานใหม่อาจโดนกลั่นแกล้งอาจถึงขั้นเสียชีวิตได้ เพราะหมายถึงการไม่ยอมเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มนั่นเอง ประเพณีดังกล่าวมีมาตั้งแต่ช่วงศตวรรษที่ 16 จนกระทั่งถึงต้นศตวรรษที่ 20 (Tsuchiya 1997:26-27)

มาถึงช่วงปฏิวัติการปกครองในรัสเซีย ค.ศ. 1917 ประเพณี *prival' noe* ต้องสิ้นสุดลง แรงงานไม่ต้องพึ่งพารุ่นพี่อีกต่อไป รัฐให้การสนับสนุนการแลกเปลี่ยนแรงงาน มีสหภาพแรงงานและการศึกษาออกโรงเรียนแทน เพื่อต้องการขจัดความเมาในระหว่างการทำงาน อย่างไรก็ตาม ผู้ชายชนชั้นแรงงานยังคงมีการดื่มสุราเพื่อการบำรุงร่างกาย เข้าสังคม และฉลองกันอยู่บ้างแต่ไม่มากเช่นเดิม (Phipps 2000:Chap 3)

ขณะที่การดื่มเหล้าสาเกแบบดั้งเดิมของคนญี่ปุ่นเป็นเครื่องยืนยันความต่างระหว่างเพศและความอาวุโส เรื่อง *Drinking Country: Flows of Exchange in a Japanese Valley* ของ Brian Moeran (2005) กล่าวว่า ในช่วง ค.ศ. 1977-1979 อุตสาหกรรมการผลิตสุราที่มีการแข่งขันสูงทำให้คนญี่ปุ่นมีโอกาสดื่มสุราหลากหลายชนิดและเริ่มเข้าไปดื่มกันที่ร้านมากขึ้น การดื่มสาเกตามประเพณีดั้งเดิมก็เริ่มหายไป แต่ที่หุบเขาโอโนะ บนเกาะคิวชู ยังคงรักษาประเพณีการดื่มเหล้าสาเก ในวาระต่างๆ จำนวนมาก เช่น งานพบปะสังสรรค์ประจำปี เช่น การแข่งขันยิงธนู และกีฬาอื่นๆ พิธีการแลกเปลี่ยนของขวัญในฤดูร้อน (o-bon) และสิ้นปี (o-seibo) เป็นต้น

ในงานเฉลิมฉลองของชุมชนมีการจัดลำดับที่นั่งและการดื่มเหล้าสาเกจากความอาวุโสและเพศชายก่อน หลังการดื่มอวยพร ผู้อาวุโสจะเดินไปพูดคุยกับคนที่อยู่ในตำแหน่งถัดไป ผู้น้อยจะรินเหล้าสาเกแก่ผู้อาวุโส ผู้ชายแต่ละคนจะมีการวางแผนไว้ล่วงหน้าว่าจะพูดคุยกับใคร

เพื่อประโยชน์ในการทำธุรกิจและเรื่องหน้าที่การงานของตน ดังนั้นการพูดคุยและดื่มร่วมกันในงานนี้จึงเป็นโอกาสสำคัญของผู้ชายในชุมชน

เรื่องราวของการเปลี่ยนแปลงสภาพตัวแทนทางวัฒนธรรมในกลุ่มนักดื่ม ไม่ได้เกิดขึ้นจากภายในท้องถิ่นเท่านั้น หากแต่การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐศาสตร์ระดับโลกเองก็มีส่วนสำคัญในการเข้าไปเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ของปัจเจกที่มีต่อกัน (intersubjectivity) ให้เปลี่ยนแปลงไปด้วย ดังนั้นการดื่มสุราในความหมายดั้งเดิมเพื่อสร้างสายใยทางสังคม สร้างความเป็นพวกเดียวกัน และการแสดงความเป็นบุรุษเพศอาจได้รับความสำคัญน้อยลง เมื่อถูกแทนที่ด้วยสถาบันสมัยใหม่มีรูปแบบการจัดการที่เป็นระบบและทันสมัยยิ่งขึ้นจากการแบ่งงานกันทำตามความชำนาญเฉพาะ เช่น การสร้างเครือข่ายของชนชั้นแรงงานในร้านสุราถูกแทรกแซงด้วยระบบการศึกษา การฝึกอบรมอาชีพ สถาบันที่ทำหน้าที่จัดหางาน เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ในอีกด้านหนึ่งเราอาจจะพบการตอบสนองต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐศาสตร์การเมืองโลกด้วยการพยายามต่อต้านขัดขืนจากท้องถิ่น ดังที่เกิดขึ้นในเกาะคิวชูของประเทศญี่ปุ่นที่ยังคงยืนยันความหมายและสายสัมพันธ์ทางสังคมด้วยประเพณีการดื่มเหล้าสาเกท้องถิ่นดังที่กล่าวมานั่นเอง

เรื่องราวการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐศาสตร์การเมืองที่ส่งผลกระทบต่อรูปแบบและความหมายของการดื่มไม่ได้เกิดขึ้นแต่ในช่วงเวลาปกติของชีวิตเท่านั้น แต่การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้มีผลสำคัญต่อความหมายของการดื่มสุราในวาระพิเศษอย่างพิธีกรรมลานเฉลิมฉลองอื่นๆ ด้วย ซึ่งจะได้กล่าวต่อไป

สุราในพิธีกรรมและงานเฉลิมฉลอง

นับแต่คริสต์ศตวรรษแรกไวน์เป็นสัญลักษณ์สำคัญของศาสนา ตามพระคัมภีร์ไบเบิลกล่าวว่า พระเยซูทรงแสดงพลังอัศจรรย์ประการแรกด้วยการเปลี่ยนน้ำหกลในงานสมรสที่กาโนลาลิ ให้เป็นไวน์และทรงเล่าเรื่องเปรียบเปรยแก่สานุศิษย์เกี่ยวกับไวน์ว่า “ข้าคือเถาองุ่น ส่วนพวกเจ้าคือกิ่งก้าน” ในอาหารมื้อค่ำมื้อสุดท้ายพระองค์ได้มอบไวน์ให้แก่บรรดาสานุศิษย์ ทำให้ไวน์เป็นเครื่องดื่มที่มีบทบาทสำคัญในพิธีศีลมหาสนิทเพื่อระลึกถึงการสวรรคตของพระเยซู (สแตนเดจ 2549:93)

การมอบขนมปังและไวน์เป็นตัวแทนร่างกายและโลหิตของพระเยซู มีรากฐานพิธีกรรมมาจากการบูชาเทพไดโอนิซุส ของชาวกรีก หรือ เทพบัคคัสของชาวโรมัน ได้รับการขนานนามว่า เทพแห่งไวน์ เพราะมีบทบาทสำคัญต่อการทำไวน์ และมีการฟื้นคืนชีพหลังความตาย

เช่นเดียวกับพระเยซู ผู้ที่บูชาเทพร่วมดื่มไวน์ในพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์เช่นกัน แต่ต่างกันตรงที่พิธีกรรมของชาวคริสต์จะดื่มไวน์เพียงเล็กน้อย สำหรับผู้นับถือเทพไดโอไนซุสและเทพบัคคัสจะดื่มจนเมา (สแตนเดจ 2549:94) ไวน์จึงเป็นเครื่องดื่มที่สำคัญอย่างมากในพิธีกรรมของชาวคริสต์ตั้งแต่พิธีเกิด พิธีสมรส พิธีฉลองนักบุญ พิธีศพ และงานเฉลิมฉลองอื่นๆ

ความเชื่อดังกล่าวสืบทอดรอมมาถึงปัจจุบัน ชาวฮิวในอเมริกาปลูกฝังให้กับวัยรุ่นดื่มไวน์ในพิธีกรรมตามความเชื่อทางศาสนา เพราะการดื่มเป็นสัญลักษณ์ของการเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับพระเจ้า นอกจากนี้ การดื่มในพิธีกรรมทางศาสนาของชาวฮิวเป็นกลไกสำคัญในการกำหนดปริมาณการดื่มเพื่อมิให้เกิดความเมามายอีกด้วย (Margaret Bacon and Mary Brush Jones 1968)

ความเชื่อเรื่องของพระเจ้ากับไวน์ผ่านพิธีกรรมสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์อันดีต่อการดื่มสุราในพิธีกรรมทางศาสนา แต่กระนั้นก็ตามเรากลับไม่พบการดื่มสุราในพิธีกรรมในศาสนาอิสลาม¹ สืบเนื่องมาจากศิษย์ของศาสดามุฮัมมัดเคยต่อสู้กันในช่วงงานฉลองที่มีการเสิร์ฟสุรา ทั้งนี้ท่านขอการชี้แจงจากพระเจ้าไม่ให้เกิดเรื่องทะเลาะวิวาทขึ้นอีก องค์อัลเลาะห์จึงเผยพระวจนะว่า

“ไวน์และเกมเสี่ยงทาย...คือเครื่องมืออันชั่วร้ายของซาตาน จงหลีกเลี่ยงมัน แล้วเจ้าจะมั่งคั่ง ซาตานพยายามสร้างความแตกแยกและเป็นอริในหมู่พวกเจ้าให้หลงลืมองค์อัลเลาะห์และละเลยการสวดละหมาดแล้วเจ้าจะไม่ละเว้นมันดอกหรือ...” (สแตนเดจ 2549:95)

จากพระวจนะดังกล่าวจึงมีการออกกฎหมายอนุญาตให้ชาวมุสลิมดื่มแอลกอฮอล์ หากฝ่าฝืนจะถูกลงโทษ 40 ครั้ง แม้แต่ไวน์ที่เคยถูกใช้ในการพยาบาลก็ถูกประกาศห้ามด้วย ทำให้เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในศาสนาอิสลามเป็นสิ่งต้องห้ามนับแต่บัดนั้นเป็นต้นมา (สแตนเดจ 2549:95) แต่กระนั้นก็ตามในที่อื่นๆ การดื่มสุราในพิธีกรรมยังคงได้รับความสำคัญอยู่ไม่น้อย

¹ เมื่อพระศาสดามุฮัมมัดอายุได้ 40 ปี ทรงได้รับเลือกเป็นศาสดาพยากรณ์ ทรงนำคำสอนที่พระอัลเลาะห์ได้สอดส่องในนิมิตมาเผยแพร่นับแต่บัดนั้น พระองค์ไม่ได้รับการยอมรับในนครการคาอย่างเมกกะ จากนั้นไปที่เมดินะมีผู้นับถือศาสนาใหม่เป็นจำนวนมาก เมื่อพระองค์สวรรคตใน ค.ศ. 632 อิสลามกลายเป็นศาสนาหลักในคาบสมุทรอาหรับ ชาวมุสลิมมีหน้าที่ในการละหมาด ทำทาน และไม่ได้รับอนุญาตให้ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (สแตนเดจ 2549:94)

อย่างใน ประเทศจีน ประเพณีตรุษจีนหรือวันขึ้นปีใหม่ คนจีนเชื่อกันว่าวันนี้เป็นวันส่งเทพเจ้าครัวไฟ ขึ้นไปเยี่ยมเง็กเซียนฮ่องเต้บนสวรรค์ปีละหนึ่งครั้ง ในวันที่ 23 เดือน 12 ของจีน เพื่อไปกราบทูลถึงพฤติกรรมของคนในครอบครัวที่ตนเองอยู่ ถ้าครอบครัวนั้นทำดี เง็กเซียนฮ่องเต้จะอวยพรให้มีความสุข แต่หากเทพเจ้าครัวไฟรายงานว่าไม่ดีอาจเกิดสิ่งชั่วร้ายแก่ครอบครัวได้ ชาวจีนจึงต้องบูชาเทพเจ้าครัวไฟอย่างดีเพื่อให้ทูลแต่เรื่องดี หนึ่งในของที่ใช้ในการบูชาเทพเจ้าครัวไฟคือ เหล้า หลังจากที่ทำพิธีส่งเทพเจ้าครัวไฟสู่สวรรค์แล้ว ชาวจีนจะจัดงานเลี้ยงฉลองส่งท้ายปีเก่า (ท้าว เสียมหลอ 2535; เทพินทร์ พัทธานรักษ์ 2541:29)

ประเพณีจีนดั้งเดิมการเลี้ยงสุรา (jiu) มีบทบาทเด่นชัดมากในพิธีกรรมการแต่งงานตามคัมภีร์ว่าด้วยพิธีกรรม (Book of Rites) ได้บรรยายว่าในงานแต่งงานคู่บ่าวสาวจะต้องดื่มสุราร่วมกัน เริ่มจากเมื่อลูกสาวเกิดจะมีการปลูกข้าวเพื่อนำมาทำสุราซึ่งจะใช้ในพิธีแต่งงานของลูกสาว (Li 1995:95; Lee 1999:63; Smart 2005:114) ในวันแต่งงานทั้งคู่บ่าวสาวจะต้องรับประทานอาหารและเครื่องดื่มร่วมกัน 3 ครั้งเพื่อเป็นสัญลักษณ์ผูกมัดว่าจะใช้ชีวิตร่วมกันต่อไป (Man 1998:127; Smart 2005:114) สุรากลั่นพิเศษที่ดื่มร่วมกันนี้เรียกว่า Nuerhong (Red Daughter) หรือ Nujiu แปลว่าไวน์ของลูกสาว สุราดังกล่าวจะผลิตตามสูตรลับของตระกูลไม่มีวางจำหน่ายงานเลี้ยงจะจัดขึ้นที่ลานของหมู่บ้าน หอโถงของบรรพบุรุษ หรือในบ้าน (Smart 2005:115)

หลังทศวรรษที่ 1950 ฮองกงเริ่มเข้าสู่สังคมอุตสาหกรรมภายใต้การนำของอังกฤษ ธุรกิจเติบโตอย่างรวดเร็ว คนจีนแผ่นดินใหญ่เข้ามาใช้แรงงานในเมืองมากขึ้น รูปแบบการจัดงานเลี้ยงเริ่มเปลี่ยนแปลงไป แม้ว่าการจัดงานเลี้ยงในทศวรรษที่ 1960 ยังมีการจัดเลี้ยงที่ลานในหมู่บ้านอยู่ แต่ก็พบว่าคนจีนทำอาหารเองน้อยลงและสั่งอาหารจากร้านรับจัดเลี้ยงมากขึ้น (Smart 2005)

ในช่วงทศวรรษที่ 1970 การเติบโตของเมืองและธุรกิจอย่างต่อเนื่องเกิดชนชั้นกลางใหม่ (Nouveau riches) ขึ้น พิธีกรรมการแต่งงานเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก การจัดงานกลายเป็นการบริโภคเพื่อเสริมสถานภาพทางสังคม (conspicuous consumption) กล่าวคือ สุราจากที่ผลิตสำหรับลูกสาวตั้งแต่เกิดสามารถหาซื้อได้ตามซูเปอร์มาเก็ตและร้านค้าทั่วไปทั้งในจีนและฮ่องกง มีการเปลี่ยนพื้นที่มาจัดงานในโรงแรมหรือภัตตาคารหรู อันมีส่วนส่งเสริมให้ธุรกิจดังกล่าวเติบโตเป็นอย่างมาก มีการเสิร์ฟเหล้าคอนยัคราคาแพงในงาน และเสิร์ฟไวน์มากขึ้นในระยะหลัง เพราะผู้ร่วมงานเชื่อว่าทำให้พวกเขาสุขภาพดี (Smart 2005:114-118)

แต่สิ่งที่ยังคงไว้สำหรับงานเลี้ยงแต่งงานคือความสนุกสนานครื้นเครง ผู้ร่วมงานจะมาถึงก่อนงานเริ่มหลายชั่วโมง ผู้ใหญ่จะเล่นไพ่จนกระทั่งจกกร่วมกัน ส่วนเด็กๆ ก็จะวิ่งเล่นไปรอบงาน ช่วงเริ่มงานยังไม่นิยมเสิร์ฟเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ แต่จะเสิร์ฟชา เครื่องดื่มของจีน และเมล็ด

แต่งโมสี้แดงตากแห้งก่อน เพื่อแสดงสัญลักษณ์ของความโชคดีและความสุข และลูกกวาดสำหรับเด็กๆ ด้วย (Smart 2005:118)

เมื่องานเลี้ยงเริ่มต้นขึ้น แยกจะดื่มคอนย้อย่างหนักและยกแก้วดื่มอวยพรให้กับคู่บ่าวสาวเป็นกลุ่มใหญ่ โดยเริ่มจากแขกใกล้ชิดและสิ้นสุดเมื่อคู่บ่าวสาวและพ่อแม่ของทั้งสองฝ่ายเดินไปขอบคุณแขกที่โต๊ะ แยกจะแข่งกันดื่มและเล่นเกมกันอย่างสนุกสนานในกลุ่มเพื่อนชาย คอนย้อยกลายเป็นสิ่งจำเป็นที่ขาดไม่ได้ในงานเลี้ยงของชาวฮ่องกง โดยเจ้าภาพนิยมเลือกคอนยอยี่ห้อที่ดีและราคาแพงออกมาเลี้ยงต้อนรับแขก ทำให้ฮ่องกงเป็นตลาดนำเข้าคอนยอยี่ห้อจากฝรั่งเศสที่ใหญ่ที่สุดในเอเชีย (Smart 2005:119-121) การเลี้ยงคอนยอยในงานเลี้ยงแต่งงานไม่เกิดขึ้นในที่อื่นๆ ในเอเชีย แม้กระทั่งในจีนแผ่นดินใหญ่ คอนยอยจึงเป็นสิ่งที่ชนชั้นกลางใหม่ในฮ่องกงพยายามสร้างความต่าง (distinction) ระหว่างตนเองกับคนจีนแผ่นดินใหญ่นั้นเอง ในสายตาของชาวจีนด้วยกัน ฮ่องกงคือต้นแบบความทันสมัยของชาวจีนทั่วโลก (Friedman 1994; Smart 2005:123)

ท่ามกลางความกดดันและความตึงเครียดจากการทำงานในสังคมอุตสาหกรรม งานของ Pauline Garvey (2005) เรื่อง *Drunk and (Dis)Orderly: Norwegian Drinking Parties in the Home* ได้กล่าวถึงการดื่มสุราในงานเลี้ยงดื่มฉลอง (vorspiel) ของชาวนอร์เวย์ ในเมือง Skein ซึ่งเป็นเมืองอุตสาหกรรมขนาดใหญ่แห่งหนึ่ง แออัดยัดเยียดไปด้วยผู้ใช้แรงงานและคนตกงานเป็นจำนวนมาก ในสังคมสมัยใหม่ มีการดื่มหนักและเมามายในเวลาว่างเพียงชั่วครวเท่านั้น งานดื่มฉลอง (vorspiel) ของชาวนอร์เวย์ ที่เป็นพิธีกรรมที่เอื้อให้ชาวนอร์เวย์ได้ผ่อนคลายจากกฎระเบียบที่เคร่งครัดและความเครียดในชีวิตการทำงาน งานดื่มฉลองเริ่มต้นตอนเย็น สมาชิกคนใดคนหนึ่งในกลุ่มจะสลับกันเป็นเจ้าภาพ เมื่อเริ่มงานมีการจับคู่หรือตั้งกลุ่มเล็กๆ นั่งพูดคุยกันอย่างเงียบๆ ตรงมุมของบ้าน ต่อมาดนตรีเริ่มเปลี่ยนจังหวะครึกครื้นมากยิ่งขึ้น คนที่พูดคุยกันอยู่ตามมุมต่างๆ ของบ้านเริ่มมารวมตัวและเต้นรำกันอย่างสนุกสนาน หลังจากนั้นทุกคนเริ่มเดินเท้าเป็นกลุ่มไปที่ไนท์คลับและผับในเมือง

ในขณะที่ดื่มกันอยู่ คนในบ้านจะเมามายกันอย่างสุดเหวี่ยง บางคนทำสิ่งที่ตนเองไม่เคยทำ เช่น การเกี้ยวพาราสีหญิงอื่นที่ไม่ใช่ภรรยา ชายสวมรองเท้าผู้หญิงเดินไปตามถนนหนทาง แสดงพฤติกรรมก้าวร้าว ฯลฯ การกระทำเหล่านี้ได้รับการยกเว้นว่าเป็นเฉพาะช่วงเวลาที่มีการดื่มฉลอง (vorspiel) ความเมามายกลายเป็นข้ออ้างที่ดีสำหรับการกระทำที่ไร้ระเบียบเหล่านี้ คนนอร์เวย์ยอมรับได้ว่าเป็นเรื่องปกติ เพราะการดื่มสุราและความเมามายยังอยู่ภายใต้การควบคุมของกลุ่ม

ในทางตรงกันข้าม การดื่มสุราคนเดียวตามลำพังและเมามายเป็นสิ่งผิดปกติและเป็นภัยคุกคามอย่างยิ่งในสังคมนอร์เวย์ นั่นเป็นเพราะการดื่มคนเดียวเป็นสิ่งที่รัฐและกลุ่มสังคมไม่สามารถควบคุม (losing control) คนเหล่านี้ได้ การดื่มคนเดียวและดื่มมากเกินไปจนขนาดเป็นสัญญาณของความเจ็บป่วย (illness) และปัญหาสังคม (Sande 1990:302; Garvey 2005:91) โดยสื่อมวลชนของรัฐพยายามทำให้ปัญหาการดื่มของพลเมือง เป็นเรื่องของปัจเจก (individualization) ที่รัฐไม่อาจควบคุมได้

Garvey ได้เปรียบเทียบกรณีของการดื่มสุราเพียงลำพังและดื่มสุรามากจนเกินขนาดว่ามีลักษณะร่วมกับการฆ่าตัวตายของ Emile Durkheim โดยเขาเชื่อมโยงให้เห็นว่า การฆ่าตัวตายเป็นความอ่อนแอของสายสัมพันธ์ทางสังคม (social bonds) อันเนื่องมาจากลัทธิปัจเจกชนนิยม ที่ก่อให้เกิดปัจเจกมีความเห็นแก่ตัว (egoism) และอยู่ในภาวะไร้ระเบียบ (anomie) ดังนั้นการฆ่าตัวตายและการดื่มสุราจึงเป็นลักษณะของการปฏิเสธสังคมและหลีกเลี่ยงจากสังคมที่ตนเองอยู่ เช่นเดียวกับในสังคมอเมริกัน (Gusfield 1991) นั่นเอง

แม้ว่าพิธีกรรมงานดื่มฉลองดังกล่าวเป็นกลไกสำคัญให้ปัจเจกสามารถจะปลดปล่อยตัวเองจากกฎเกณฑ์ข้อบังคับของสังคม (social regulation) ได้ชั่วคราวก็ตาม การมีคนที่ดื่มสุราเพียงลำพังในสังคมนอร์เวย์ก็ยังคงสะท้อนถึงปัญหาของปัจเจกที่รัฐและกลุ่มสังคมไม่อาจช่วยเหลือพวกเขาเหล่านี้ได้นั่นเอง

นอร์เวย์เป็นประเทศในแถบยุโรปอีกแห่งหนึ่งที่มีการควบคุมการดื่มสุราของพลเมืองอย่างเข้มงวดที่สุด เช่น การสร้างองค์กรที่หลากหลายให้สังคมเรียนรู้และเข้าใจถึงสถานการณ์และพิษภัยของการดื่มสุราในพลเมืองกลุ่มต่างๆ ผ่านสื่อการรณรงค์ที่พบเห็นได้ทั่วไป อย่างในสถานีรถไฟ พื้นที่สาธารณะ และอื่นๆ ทั้งหมดมีกลไกแบบกลุ่มในการตรวจตราผู้คนในกลุ่มสังคมตนเองอีกด้วย แต่กระนั้นก็ตามเป็นที่น่าสังเกตว่าการปฏิเสธและนิยามคนที่ดื่มสุราตามลำพังว่าผิดปกติจึงได้สร้างและตอกย้ำระยะห่างในการทำความเข้าใจ และการหาทางออกของคนเหล่านี้ได้ยากยิ่งขึ้นอีกด้วย

เราจะเห็นได้ว่าพิธีกรรมและความสัมพันธ์ของผู้คนในท้องถิ่นและในพื้นที่เมืองอาจมีการปรับเปลี่ยนกันไปตามความเหมาะสมของเวลา สถานที่ และบริบทแวดล้อมในสังคมของกลุ่มผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรมด้วย อย่างไรก็ตาม การดื่มสุราได้เปลี่ยนแปลงความหมายไปจากสิ่งที่เคยได้รับอนุญาตให้มีการดื่มได้เฉพาะพิธีกรรมทางศาสนา และในงานเฉลิมฉลองแล้ว การดื่มสุรากลายเป็นสินค้าในโลกสมัยใหม่ด้วย อันเป็นสื่อแทนความทันสมัยท่ามกลางการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในประเทศจีน และในทำนองเดียวกันการดื่มสุราร่วมกันยังหมายถึงสถาบันทางสังคมใน

ลักษณะหนึ่ง ที่ผู้คนต้องการและเรียกร้องการปลดปล่อยตนเองออกจากความตึงเครียดและความกดดันในชีวิตประจำวันในเมืองอุตสาหกรรมอย่างในประเทศนอร์เวย์

การควบคุมการดื่มในพิธีกรรมของชาวยิวในสหรัฐอเมริกาและชาวนอร์เวย์ ไม่ได้เกิดขึ้นอย่างแพร่หลายในระดับโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคที่การควบคุมการดื่มสุราอย่างหนัก ด้วยเครื่องมือศีลธรรมยังคงอ่อนแอ และถูกแทนที่ด้วยการควบคุมทางกฎหมาย นโยบายสาธารณะ และการแพทย์ทำให้ความสัมพันธ์ของผู้คนที่เกิดในพิธีกรรมและงานเฉลิมฉลองเปลี่ยนแปลงรูปแบบประสบการณ์ร่วมกันไปอย่างมาก และในส่วนตัวต่อไปผู้เขียนจะได้กล่าวถึง การเปลี่ยนแปลงกลไกการควบคุมทางสังคมปัญหาสุราครั้งใหญ่ที่สุดที่เกิดขึ้น เมื่อสถาบันสมัยใหม่พยายามทำให้ประเด็นปัญหาการดื่มสุราในเชิงสังคมวัฒนธรรมที่สลับซับซ้อนดังที่ได้กล่าวมาในข้างต้น ให้กลายมาเป็นประเด็นปัญหาด้วยวิทยาการและเทคโนโลยีทางวิทยาศาสตร์การแพทย์ ชีวภาพที่คับแคบ และทำให้ผู้ดื่มในฐานะพลเมืองของรัฐมีหน้าที่ควบคุมตนเอง ท่ามกลางการแพร่กระจายของสุราที่เกิดขึ้นในสังคมทุนนิยมเสรี

สุราในโลกทางการแพทย์

ดังที่ผู้เขียนได้กล่าวในข้างต้นว่า การดื่มสุราได้รับการยอมรับกันอย่างแพร่หลายในพื้นที่ทางสังคมวัฒนธรรมและเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตของผู้คนในสังคม แต่เราก็ไม่อาจปฏิเสธได้ว่า ความเมามายจากการดื่มสุรามากจนเกินขนาดก็ได้สร้างปัญหาให้กับสังคมอยู่ไม่น้อยเช่นกัน ดังนั้นสถาบันต่างๆ ของรัฐจึงจำเป็นต้องหามาตรการรับมือกับปัญหาดังกล่าวด้วยวิธีการต่างๆ ทั้งการออกกฎหมายควบคุม การรณรงค์ป้องกันเชิงศีลธรรม จนกระทั่งปัญหาการติดสุราถูกทำให้กลายเป็นประเด็นปัญหาในทางการแพทย์ ซึ่งผู้ป่วยพิษสุราเรื้อรังที่ในงานศึกษาชิ้นนี้เป็นผลผลิตของมโนทัศน์การแก้ปัญหการดื่มสุราในทางการแพทย์ด้วย การมองการติดสุราในฐานะโรคนั้น เกิดขึ้นครั้งแรกในสหรัฐอเมริกา ดังนั้น ผู้เขียนจึงเริ่มจากการทบทวนวงศาวินิจฉัยของ โรคพิษสุราเรื้อรัง (alcoholism) ในสหรัฐอเมริกาเป็นหลัก

เมื่ออังกฤษเจ้าอาณานิคมเข้าไปตั้งถิ่นฐานในอเมริกา ตั้งแต่ปลายศตวรรษที่ 16 ถึงต้นศตวรรษที่ 17 ความยากลำบากจากสภาพอากาศแห้งแล้ง การเพาะปลูกไม่ได้ผล ขาดแคลนอาหาร ความขัดแย้งภายในกลุ่มและเจ้าของดินแดน ชาวอินเดียนพื้นเมือง (สแตนเดจ 2549:

119-120) ทำให้สุรากลายเป็นเครื่องปลอบประโลมที่ดีให้กับคนกลุ่มแรกๆ¹ ทว่าปริมาณเปียร์กลับมีไม่เพียงพอ (สแตนเดจ 2549:120) ทำให้ผู้ตั้งถิ่นฐานพยายามผลิตเปียร์ทดแทนการนำเข้าจากอังกฤษ แต่ก็ไม่มีผลัญพืชที่มากพอทำเปียร์ได้ ในที่สุดผู้ตั้งถิ่นฐานในเวอร์จิเนียตัดสินใจเอาจึงกับการปลูกยาสูบเพื่อการพาณิชย์ และนำเข้าบาร์เลย์ที่เป็นมอลต์ (เพื่อใช้ผลิตเปียร์) จากยุโรป พร้อมกับไวน์และบรันดี (สแตนเดจ 2549:121-122)

ในช่วงครึ่งหลังศตวรรษที่ 17 เหล้ารัมมีฤทธิ์แรงที่ทำจากกากน้ำตาลได้รับความนิยมอย่างมากในอเมริกา เพราะมีราคาถูกและช่วยคลายความเมื่อยล้า ให้ความอบอุ่นในฤดูหนาวอันทารุณ ผู้ยากไร้จะดื่มเหล้ารัมอย่างเดียว แต่สำหรับผู้มีฐานะดีพวกเขาจะปรุงแต่งสุราในรูปของน้ำพั้นซ์พร้อมกับภาชนะที่ดูวิจิตรพิสดาร (สแตนเดจ 2549:122) สอดคล้องกับความนิยมในสุราฤทธิ์แรงของชาวอินเดียนพื้นเมือง ในช่วงปลายศตวรรษที่ 17 เหล้ารัมจึงมีค่าเช่นเดียวกับเงินตรา บรรดาพ่อค้าทาสใช้เหล้ารัมเป็นสื่อกลางสำหรับซื้อหาทาสตามชายฝั่งแอฟริกาตะวันตกและฉวยโอกาสจัดหาสุราปริมาณมากเพื่อแลกเปลี่ยนสินค้าและอาหารของชาวอินเดียน²

ในขณะเดียวกันการดื่มสุราของเจ้าอาณานิคมก็เป็นที่ไปอย่างแพร่หลายและเสรี สุราถูกใช้ในชีวิตประจำวัน ในฐานะอาหาร ยารักษาโรค เป็นเครื่องสร้างความสัมพันธ์ของผู้คนในสังคม โอกาสสำคัญในชีวิตประจำวัน เช่น การสร้างโรงนาใหม่ การปกปเปลือกข้าวโพด การเกี่ยวพาราซี ชุมนุมอาหาร ชุมนุมในโบสถ์ การก่อตั้งโบสถ์ การแต่งตั้งผู้ว่าการรัฐ³ ฯลฯ ตลอดจนพิธีกรรมสำคัญในชีวิตของคริสต์ศาสนิกชนลัทธิพิวริตัน (Puritans) เช่น พิธีแต่งงาน พิธีศีลจุ่ม พิธีศพ⁴ จนสุราเป็นสิ่งที่บาทหลวง Cotton Mather ของลัทธิพิวริตัน เรียกเครื่องดื่มพิเศษนี้ว่า “สิ่งที่ได้รับการเสกสรรเป็นอย่างดีจากพระเจ้า” (Good creature of God) นอกจากนี้ร้านสุรายังเป็น

¹ คนอังกฤษเข้ามาตั้งรกรากในเวอร์จิเนียตั้งแต่ ค.ศ.1607 ติดตามมาด้วยกลุ่มผู้แบ่งแยกดินแดนชาวพิวริตันหรือพวกพิวริมิส ที่มาตั้งรกรากในเซนต์วินิแอสแลนด์ ค.ศ. 1620

² หากอยู่ในเขตการควบคุมของอังกฤษจะแลกเปลี่ยนด้วยเหล้ารัม ในขณะที่ในเขตควบคุมของชาวฝรั่งเศสจะใช้บรันดี การแลกเปลี่ยนกับแรงงานพื้นเมืองพ่อค้าในวินิแอสแลนด์ เป็นรากฐานสำคัญของอุตสาหกรรมเฟื่องฟูในอเมริกา (สแตนเดจ 2549:135)

³ ในงานแต่งตั้งผู้ว่าการ Edward Jackson ที่เมืองไวเบอร์น รัฐแมสซาชูเซตส์ แซกผู้เข้าร่วมดื่มสุราหมักจากผลไม้ 6.5 บาเรล ไวน์ 25 แกลลอน บรันดี 2 แกลลอนและเหล้ารัม 4 แกลลอน (Kohler 1973:18; Levine 1979, 2004:2)

⁴ เช่น ใน ค.ศ. 1678 พิธีศพภรรยาผู้ว่าการเมืองบอสตัน มีผู้มาร่วมไว้อาลัยบริโภคไวน์มากถึง 51.1 แกลลอน (Dorchester, D 1888:122; Levine 1979, 2004:2)

ศูนย์กลางชีวิตและสังคมการเมืองของทุกเมือง มีการดื่มสุราทั้งที่บ้าน ที่ทำงาน และระหว่างเดินทาง ในยามเช้า กลางวัน และยามค่ำคืน (Levine 1979, 2004:2)

ในยุคสมัยอาณานิคม คนอเมริกันไม่ได้มองว่า การเมาสุรา (drunkenness) เป็นภัยต่อสังคม ความคิดนี้สอดคล้องกับงานศึกษาของ Rorabaugh, W. J. (1976:chap2; Levine 1979, 2004:3) สรุปว่า “คนเมาสุราไม่ได้รับความสนใจสักเท่าไรในหมู่คนอเมริกันยุคอาณานิคม” โดยสะท้อนความคิดนี้ผ่านทัศนะของ William Byrd คีตกวีชาวอังกฤษในยุคแสงสว่างทางปัญญา ผู้ซึ่งสังเกตว่า “ความเมามายไม่ได้รับความสนใจมากนักในหมู่สมาชิกสภาผู้ว่าการรัฐและข้าราชการ” (Rorabaugh 1976:chap2; Levine 1979, 2004:3) Rorabaugh เห็นว่าทัศนะของ Byrd มีอยู่ทั่วไป และสำหรับคนอเมริกันส่วนใหญ่ในช่วงเวลาดังกล่าว “ความเมามายเป็นผลของการดื่มที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติและไม่เป็นอันตราย” (Rorabaugh 1976:chap2 ; Levine 1979, 2004:3)

จนกระทั่ง ค.ศ. 1673 บาทหลวงลัทธิพิวริตัน Increase Mather ดำรงตำแหน่งผู้ว่าการเมืองบอสตันได้ตีพิมพ์หนังสือคำสอนที่ชื่อว่า *Wo to Drunkards*¹ ซึ่งแสดงให้เห็นว่ามีการดื่มสุรามากจนเกินขนาดในหมู่เจ้าอาณานิคม (Mather 1673; Levine 1978:495) และแสดงความไม่พอใจถึงการดื่มเหล้ารัมที่มีราคาถูกลงและแพร่หลายมากขึ้นใน ค.ศ. 1686 ว่า “ไม่ใช่เรื่องน่าพิศมัยที่เหล้ารัมแพร่หลายในหมู่เราช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา... คนยากไร้และชั่วร้ายก็มีทางเมามายได้ โดยจ่ายเงินหนึ่งหรือสองเพนนีเท่านั้น” (สแตนเดจ 2549:122-123) ต่อมาสถานการณ์การดื่มสุราเกินขนาดทวีความรุนแรงขึ้น ค.ศ. 1712 Cotton Mather บุตรชายของ Increase แสดงความวิตกกังวลกับการเมามายในหมู่เพื่อนร่วมสมาคมของเขา (Rorabaugh 1976; Levine 2004:3)

ทศวรรษที่ 1760 John Adams² บันทึกไดอารี่แสดงความวิตกกังวลถึงสวัสดิภาพของสาธารณชนจากการดื่มสุรา เมื่อวันที่ 29 กุมภาพันธ์ ค.ศ.1760 ว่า “ร้านขายสุราทั้งหลายกลายเป็นที่สิงสู่ของผู้คนที่หะหลวมไร้ระเบียบ...” (Cherrington 1920:37; Jane Lang McGrew 2003) Adams จึงวางนโยบายจำกัดจำนวนร้านขายสุราขึ้น ส่วน Benjamin Franklin หนึ่งในรัฐบุรุษผู้ก่อตั้งประเทศอเมริกาเห็นว่าสุราเป็น “ตัวบ่อนทำลายสังคม” (Pest to Society) (Rorabaugh 1976; Levine 2004:3) จึงออกกฎหมายจำกัดปริมาณการดื่ม จำกัดจำนวนลูกค้าในร้านสุรา และลงโทษผู้กระทำความผิดด้วยการเชียนตีนที่สาธารณะ แม้ว่าจะมีบทลงโทษรุนแรงก็ตาม คนอเมริกันยังคงดื่มสุราและเมามายเช่นเดิม (Krout 1925)

¹ ซึ่งคำว่า Wo ในที่นี้หมายถึงภัยพิบัติ หรือความทุกข์

² หนึ่งในผู้ก่อตั้งประเทศสหรัฐอเมริกาและเป็นประธานาธิบดีคนที่ 2 ของสหรัฐอเมริกา

อิทธิพลของลัทธิพิวริตันได้แยก คนเมาสุราที่ติดเป็นนิสัย (habitual Drunkards) ออกจากผู้ที่ดื่มสุราปกติ เห็นได้จากการสอดแทรกเนื้อหาที่ว่า ความเมามายเป็นบาป คนเมาสุราจะทุกข์ทรมานและเจ็บปวดอยู่ในโลกนี้ เนื่องจากคนเมาสุราเป็นประจำมักขาดความรับผิดชอบต่อเศรษฐกิจ ศาสนา และครอบครัว พระเจ้าจึงไม่เลือก (Callings) พวกเขาให้ไปอยู่กับพระองค์ในโลกหน้า (Danforth 1709:14; Levine 1978:496) ดังนั้นการเมาสุราเป็นสิ่งที่อยู่นอกเหนือเจตน์จำนงของพระเจ้า (God's Will) จึงถือว่าเป็นบาปที่ปัจเจกชนมีเสรีภาพในการเลือกกระทำตามที่ตนเองปรารถนา (Danforth 1709:14; Levine 1978:496) ซึ่งถือว่าเป็นความคิดสมัยใหม่ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาดังกล่าว

ท่ามกลางกระแสความคิดเหตุผลนิยมที่ก่อตัวขึ้นในช่วงศตวรรษที่ 18 องค์ความรู้ทางการแพทย์ถูกนำมาใช้อธิบายการเมาสุราที่ต่างไปจากยุคสมัยที่ผ่านมา วิทยาศาสตร์การแพทย์สนใจพฤติกรรมและอาการต่างๆ ทางร่างกายมากกว่าเจตน์จำนงของพระเจ้า แพทย์ชาวอเมริกันนามว่า เบนจามิน รัช (ค.ศ. 1743 – ค.ศ. 1813) ได้วางรากฐานการแก้ปัญหาสุราอย่างเป็นระบบจากการสังเกตอาการและศึกษาประวัติของคนไข้เมาสุรา เขาเห็นว่าคนไข้มีอาการกำเริบเฉียบพลัน (paroxysms) ภายหลังจากที่เสพสุราเป็นประจำ คนไข้ต้องการดื่มสุราในทันที อาการนี้เกิดขึ้นในเวลาที่แน่นอนเช่นเดียวกับโรคอื่นๆ เขาจึงพิจารณาว่าความเมาสุราเป็นโรคชนิดหนึ่งและได้เสนอวิธีการรักษาโรคนี้คือ การละเว้นการดื่มสุราทันทีด้วยความตั้งใจจริง และให้คนไข้สำรวมอารมณ์ (Rush 1790:185-221; Handerson 1934:192,211,221)

ใน ค.ศ. 1790 เบนจามิน รัช เขียนหนังสือ *An Inquiry into Effects of Ardent Spirits on the Human Body and Mind, with an Account of the Means of Preventing and of the Remedies for Curing Them* กล่าวถึงผลกระทบทางสังคมของการเมาสุรา และเสนอให้คนอเมริกันสำรวมอารมณ์และกำจัดกิเลสของตนเองไม่ให้ดื่มสุรามากจนเกินไป โดยขอรับรองให้พระนักบวชนำคำสอนของพระเจ้าผู้เป็นเจ้ามาช่วยในการรณรงค์ต่อต้านสุราด้วย (Rush 1934:211; Levine 2004:7)

รัชเป็นคนสำคัญที่ผลักดันให้เกิดการเคลื่อนไหวสำรวมอารมณ์ (Temperance Movement) เขาชี้ว่าความไม่สำรวมอารมณ์จากการดื่มสุราฤทธิ์แรงกระทบต่อปัจเจกและสังคม จึงต้องละเว้นกิเลสและอยากสุรา การเคลื่อนไหวเป็นไปอย่างค่อยเป็นค่อยไปตลอดช่วงต้นศตวรรษ ในช่วงกลางทศวรรษที่ 1830 มีผู้เข้าร่วมปฏิญาณว่าจะละเว้นจากการดื่มสุรากล่าวครั้งล้านคนในสหรัฐอเมริกา (Krout 1925:129; Levine 2004:8) ประสบการณ์จากผู้ที่เมามายถูกเปิดเผยจากมุมมองของคนในและนำมาสู่การหาแนวทางสำคัญในการเคลื่อนไหวด้านการสำรวม

อารมณ์ ที่เห็นว่ากิเลสจากการดื่มสุราเป็น “ภาวะการครอบงำ” (overpowering) และเป็น “โรค” ชนิดหนึ่ง (Levine 2004:7)

ค.ศ. 1838 Samuel B. Woodward ผู้ควบคุมสถานบำบัดทางจิต (mental asylum) ที่มีชื่อเสียง ในเมืองวอร์เชสเตอร์ รัฐแมสซาชูเซตส์ และจิตแพทย์ชั้นนำเริ่มวิตกกังวลกับสุขภาพจิตระหว่างเมามายสุรา และมองว่าการเสพติดสุราเป็น “โรคทางกาย” (physical disease) กล่าวคืออาการอยากสุราเป็นภาวะทางกายในระบบกระเพาะอาหารและระบบประสาท ซึ่งอยู่เหนือการควบคุมของกิเลส ดังนั้นการบรรเทาความอยากสุราจึงเป็นสิ่งที่ไม่สามารถจะควบคุมด้วยอำนาจในเชิงศีลธรรม ผู้เสพติดสุราจึงไม่อาจต้านทานความอยากดังกล่าวดังได้ (Woodward 1838:2; Levine 2004:9)

ก่อนหน้านี้ ค.ศ.1810 รัชได้สนับสนุนการก่อตั้งสถาบันบำบัดคนเมาสุราและในอีกหลายปีต่อมา มีการเรียกร้องให้ก่อตั้งสถานบำบัดคนเมาสุรา (inebriate asylum) ขึ้นอีก จนกระทั่ง ค.ศ.1867 เครือข่ายสำรวจอารมณ์ในรัฐแมสซาชูเซตส์ได้สานต่อเจตนารมณ์ของรัช ให้บรรลุไปได้ โดยการเปิด *Washington Home* สถาบันบำบัดสำหรับคนเมาสุราที่เปิดให้บริการเป็นแห่งแรกในเมืองบอสตัน และอีกหลายแห่งทั่วสหรัฐอเมริกาและแคนาดา (Woodward 1830; Levine 1978: 507)

ใน ค.ศ. 1873 องค์การสนับสนุนการสำรวจอารมณ์อย่าง The National Temperance Society ได้ก่อตั้งองค์การสนับสนุนสถานบำบัดหลายแห่งและได้ตีพิมพ์จุลสารจำนวนมาก เพื่อสนับสนุนให้มีการเปิดสถานบำบัดคนเมาสุราขึ้น (Levine 2004:10) ต่อมา ค.ศ.1890 แพทย์กลุ่มหนึ่งในสหรัฐอเมริกาเปิดองค์กรเพื่อศึกษาและรักษาผู้ป่วยเมาสุรา (American Association for Study and Cure of Inebriety) หนึ่งในเป้าหมายขององค์กรนี้คือการพยายามที่จะเพิ่มสถาบันสำหรับรักษาผู้ป่วยเมาสุราให้มากขึ้น หลักการและวัตถุประสงค์ขององค์กรที่กำหนดขึ้นเมื่อ ค.ศ. 1870 บางข้อได้สะท้อนให้เห็นถึงทัศนะและจุดยืนขององค์กรนี้ได้ดี เช่น

1. ความเมาสุราถือเป็นโรคชนิดหนึ่ง (a disease)
2. โรคนี้สามารถรักษาได้เช่นเดียวกับโรคอื่นๆ ...
- ...
5. จวบจนบัดนี้วิธีการทั้งหมดที่ใช้ในการรักษาผู้ป่วยเมาสุรา (inebriety)...ได้รับการพิสูจน์แล้วว่า ไม่เพียงพอในการรักษา ดังนั้นการก่อตั้งโรงพยาบาลเพื่อรักษาโรคนี้โดยเฉพาะ... จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ณ เวลานี้

6. จากมุมมองต่อความจริงที่เกิดขึ้นและในการพยายามรักษาผู้ป่วยเมาสุราเพิ่มมากขึ้น ทางองค์กรจึงได้กระตุ้นให้เมืองใหญ่ทุกเมืองควรจัดให้มีโรงพยาบาลท้องถิ่น และโรงพยาบาลเฉพาะกิจ เพื่อรับมือและดำเนินการในการรักษาผู้ป่วยเมาสุรา และในทุกๆ รัฐควรจัดให้มีโรงพยาบาลในการป้องกันและรักษาให้ถาวรมากขึ้น... (American Association for Study and Cure of Inebriety 1893)

องค์กรนี้เรียกร้องให้มี “การใช้อำนาจทางกฎหมายควบคุมอย่างเต็มที่ในการรับผู้ป่วยเข้ารักษาระยะยาวเพื่อประสิทธิภาพในการรักษา ในเมื่อการเสพสุราเป็นโรค แพทย์ควรมีสติในการควบคุมและป้องกัน” ยิ่งไปกว่านั้นยังเสนอข้อดีของการมีโรงพยาบาลรองรับการรักษาทางจิตเวชอีกด้วย องค์กรดังกล่าวมองว่า ความเมามายเป็นภัยคุกคามต่อครอบครัวและสังคม และยังสร้างความเสื่อมทรามให้กับเผ่าพันธุ์ ‘คนขี้เมา’ (the drunk) จึงถูกมองว่า ‘เบี่ยงเบน’ (deviant) และ ‘แปลกแยก’ (alien) และพยายามให้ภาพเน้นไปที่การควบคุมให้บุคคลเหล่านี้ไม่เป็นภัยต่อรัฐด้วยการบำบัดรักษา

คำถามก็คือว่า ทำไมคนเมาจึงถูกมองว่าเบี่ยงเบนแปลกแยกไปจากสังคมที่พวกเขาอยู่มาถึงเพียงนี้ หากเราย้อนไปดูสภาพสังคมนับตั้งแต่ศตวรรษที่ 17 เป็นต้นมา เราจะพบว่า กระแสความคิดเรื่องการจัดการผู้ป่วยเมาสุราเข้าไปอยู่ในสถานบำบัดเป็นช่วงเวลาเดียวกับที่ระบบทุนนิยมเฟื่องฟู การค้าที่มีแรงงานและการผลิตเป็นหัวใจสำคัญ บุคคลที่ไม่เป็นประโยชน์และไม่ให้ความร่วมมือกับการสร้างวินัยในการทำงานหนัก (คนบ้า, คนจรจัด, โสเภณี, คนตกงาน, คนจน, ฯลฯ) คนเมาสุราก็เช่นกัน คนเหล่านี้จะถูกแยกออกจากกลุ่มที่สมประกอบ โดยจัดให้พวกเขาอยู่ในสถานบำบัดหรือโรงพยาบาล

มิเชล ฟูโกต์ เห็นว่าการกักกันและแยกคนบางประเภทออกจากสังคมเป็นผลมาจากการนิยามความเป็นจริงทางสังคมของแต่ละยุคสมัย ในยุคสมัยที่ทุนนิยมกำลังขยายตัวอย่างรวดเร็ว สังคมที่พึงประสงค์ก็คือ สังคมที่ทุกคนต้องทำงานเพื่อการผลิต คนวิกลจริต หรือคนที่ผิดปกติใดๆ จึงต้องถูกกักกัน ไม่ปล่อยให้มาเดินเพ่นพ่านปะปนกับผู้คนที่อยู่ในโลกของเหตุผล (Michel Foucault 1965:48; โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ และ มาลี สิริทธิเกรียงไกร 2547:10; มธุรส ศิริสถิตกุล 2550:76-77) และการก่อดังของสถานบำบัดคนเมาสุราที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาดังกล่าว แม้ว่าคนเมาจะเป็นกลุ่มคนที่ไม่พึงประสงค์ในระบบการผลิตก็ตาม ในการจัดการกับคนเมาสุราคนชั้นแรงงานก็ยังคงถูกปฏิบัติอย่างไม่ทัดเทียมกับคนในชนชั้นอื่นๆ

ดังนั้นจึงมีการรณรงค์ไม่ให้แบ่งแยกชนชั้นในการบำบัดรักษา ซึ่งโปรแกรมการบำบัดรักษาผู้ป่วยเมาสุราที่มีค่าใช้จ่ายสูงทำให้ชนชั้นนำสามารถเข้าถึงการรักษาได้ แต่สำหรับชนชั้นแรงงานแล้ว มีข้อจำกัดเรื่องค่าใช้จ่ายทำให้พวกเขาไม่ได้รับการรักษาอย่างที่ควรจะเป็น ด้วยเหตุนี้เององค์กรที่มีชื่อว่า *The American Association for Study and Cure of Inebriety* ได้ตีพิมพ์วารสาร เพื่อเรียกร้องให้มีสถานบำบัดผู้ป่วยเมาสุราที่อยู่ในชนชั้นกรรมกรให้สามารถเข้าถึงการรักษาได้ โดยมีเนื้อความในวารสารที่ว่า

...แกนกลางสำคัญของปัญหาความยากจนและการก่ออาชญากรรมจะต้องหมดไป เป้าหมายดังกล่าวจะสำเร็จลุล่วงได้ก็ต่อเมื่อ มีการตั้งโรงพยาบาลบำบัดฟื้นฟู ซึ่งผู้ป่วยสามารถจะได้รับการรักษาและกักตัวไว้ สถานที่เหล่านี้จะตั้งอยู่ในชนบท ห่างไกลจากเมืองและย่านต่างๆ และคนเหล่านี้จะได้รับการควบคุมด้วยมาตรการเช่นเดียวกับทหารภายใต้การดูแลรักษาของแพทย์และพยาบาลอย่างเข้มงวด สภาพชีวิตของทุกคนจะได้รับการปฏิบัติและควบคุมอยู่ภายใต้แบบแผนเดียวกัน¹

ระยะเวลาในการรักษาการเมาสุราอาจกินเวลา 5 ถึง 10 ปีหรืออาจจะตลอดชีวิต แนวคิดที่ว่าเป็นให้แพทย์เข้ามาเป็นผู้คุมในสถานฟื้นฟูผู้เมาสุรา (workhouse master) หรือผู้บังคับบัญชาในค่ายทหาร ความคิดในการสร้างสถาบันมารับรองผู้ป่วยเมาสุรามืออยู่ทั่วสหรัฐอเมริกาและกระจายตัวไปยังประเทศต่างๆ (White 1998:21-31)

การสร้างสถานบำบัดฟื้นฟูผู้เมาสุราที่เกิดขึ้นมาในช่วงตลอดศตวรรษที่ 19 นี้ เป็นผลิตผลสำคัญขององค์กรต่างๆ ที่เคลื่อนไหวเรื่องการสำรวจอาชญากรรมซึ่งเป็นกลุ่มคนอเมริกันชนชั้นกลางนิยายโปรแตสแตนต์ที่ต้องการจะควบคุมพฤติกรรมของคนชนชั้นแรงงานที่ด้อยกว่าให้มีพฤติกรรมที่ไม่เป็นภัยต่อรัฐและระบบอุตสาหกรรม ซึ่งการควบคุมดังกล่าวไม่ได้ใช้กำลังในการควบคุมปราบปรามแต่เน้นไปที่ความเอื้ออาทรเห็นอกเห็นใจกัน ตัวอย่างเช่น กลุ่มต่อต้านสุรา Independent Order of Good Templars เป็นองค์กรที่มีสมาชิกมากที่สุดเท่าที่เคยมีมาใน

¹ "...the great centres of pauperism and criminality will be broken up. This will be accomplished by the establishment of work-house hospitals, where the inebriate can be treated and restrained. Such places must be located in the basis... They should be military training hospitals, where all surroundings are under the exact of physician, and every condition of life is regulated with steady uniformity" (Edward 2000:121)

ประวัติศาสตร์อเมริกัน โดยเน้นไปที่การงดการดื่มสุรารัตนชาติชีวิต องค์การนี้มีผู้เข้าร่วมลงนามเป็นสมาชิกของกลุ่ม มีการพูดคุยกันระหว่างสมาชิก และมีบาทหลวงคอยกล่อมเกลาคิดใจให้เกิดการปฏิรูปตนเองและกลับตัวกลับใจไปสู่การเป็นสมาชิกของครอบครัวและชุมชนที่ดี (Levine 2004: 12-13)

ประเด็นการจัดการกับปัญหาสุรารว่าเป็นสาเหตุมาจากกิเลสของผู้เมามายสุราที่ไม่อาจจะต้านทานความอยากสุราของตนเองได้ กลายเป็นสาเหตุของโรคทางกาย จนกระทั่งให้มีการสร้างสถานบำบัดและฟื้นฟูคนเมามายสุราและทำให้ปัญหาสุรารกลายเป็นประเด็นปัญหาทางการแพทย์ในที่สุด แต่การเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ทางความคิดในช่วงต้นศตวรรษที่ 20 ทำให้การเสพติดสุราในฐานะที่เป็นโรคไม่ได้รับการยอมรับมากนัก และยังผลให้สถานที่บำบัดฟื้นฟูถูกปิดและถูกนำไปใช้ประโยชน์ทางด้านอื่นแทน

เมื่อเข้าสู่ต้นศตวรรษที่ 20 ผู้นำที่เคยเคลื่อนไหวเก่าแก่เรื่องการสำรวจอารมณ์ที่ผ่านมาระมัดล้มหายตายจากไปเป็นจำนวนมาก และคนเหล่านี้ถูกแทนที่ด้วยคนรุ่นใหม่ที่มีทัศนคติในเชิงปฏิบัติและเป็นวิทยาศาสตร์ ปัญหาสุรารถูกจัดการอยู่ภายใต้กรอบข้อห้ามของกฎหมาย โดยเมื่อวันที่ 16 มกราคม ค.ศ. 1919 ได้มีการแก้ไขกฎหมายรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกาเป็นครั้งที่ 18 และมีผลบังคับใช้ในปีถัดไปโดยบทแก้ไขดังกล่าวมีชื่อว่า *the Prohibition* หรือรัฐบัญญัติ Volstead Act เสนอโดย Andrew J. Volstead สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแห่งรัฐมินิโซตา ซึ่งเป็นประกาศห้ามการผลิตและขายสุรา แต่สามารถผลิตไวน์และสุราจากผลไม้ดื่มเองได้ที่บ้าน ในการนี้มีกลุ่มพันธมิตรที่เข้าร่วมต่อต้านร้านขายสุรา (Anti - Saloon League) โดยมองว่าร้านสุรารเป็นการคอร์รัปชัน และการดื่มสุรารเป็นบาปของบุคคล (<http://www.orchidrecoverycenter.com/alcohol-rehab/age-of-prohibition.html>)

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนี้ Gusfield (1966; Levine 2004:13) เสนอว่าประเด็นเรื่องการสำรวจอารมณ์ได้เคลื่อนจาก “การปฏิรูปที่เน้นการผสมกลมกลืน” (assimilative reform) มาเป็น “การบังคับใช้” (coercion) และเป็นการเคลื่อนจากกระบวนทัศน์ที่เชื่อว่าการดื่มสุรารมากเกินไปจนเกินขนาดเป็นการเสพติด (addiction) และคนเมามายจากการเสพติดสุรารมีสถานะเป็นเหยื่อที่ไม่สามารถจะควบคุมตนเองได้ มาสู่การมองว่าการดื่มสุรารจนเมามายเป็นตัวบ่อนทำลาย (pest) และเป็นภัยคุกคามของสังคม (Levine 2004:13)

อย่างไรก็ตามการขู่เข็ญหรือการห้ามปรามการผลิตและการจำหน่ายสุรารอย่างเด็ดขาดในช่วงเวลาดังกล่าวได้ก่อให้เกิดปัญหาขึ้นเป็นจำนวนมาก กล่าวคือธุรกิจสุรารถูกกฎหมายต้องล้มเลิกไป บ้างก็มีการอพยพไปอยู่ในประเทศที่สามารถผลิตสุรารได้ และเอื้อประโยชน์ให้กับ

กลุ่มอาชญากรที่เรียกว่า Bootlegging ที่เฟื่องฟูจากการธุรกิจผิดกฎหมายโดยเฉพาะอย่างยิ่งการลักลอบค้าสุราเถื่อน ยาเสพติดและการพนัน และยังผลให้เกิดคดีอาชญากรรมจำนวนมาก นอกจากนี้รัฐยังสูญเสียรายได้จากการเก็บภาษีสุราจำนวนมหาศาลนับตั้งแต่การประกาศ The Prohibition อีกด้วย (<http://www.orchidrecoverycenter.com/alcohol-rehab/age-of-prohibition.html>)

เมื่อไม่มีการผลิตและจำหน่ายสุราอย่างเป็นทางการทำให้แนวคิดที่ว่าสุราเป็นสารเสพติดก็ได้รับความสนใจจากรัฐมากขึ้นและประเด็นเรื่องการติดสุราเป็นโรคก็ไม่ได้รับการยอมรับในเวลาดังกล่าวเช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตามปัญหาที่เกิดขึ้นจากประกาศดังกล่าวทำให้พลเมืองลดความศรัทธาต่อการแก้ปัญหาสุราของรัฐลงอย่างมาก ด้วยเหตุนี้รัฐบาลสหรัฐนำโดยประธานาธิบดี Franklin Roosevelt ได้ลงนามประกาศให้มีการยกเลิกการห้ามผลิตและจำหน่ายสุราขึ้นในบทแก้ไขรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกาครั้งที่ 21 หรือที่เรียกว่ารัฐบัญญัติ the Cullen-Harrison Act ซึ่งอนุญาตให้มีการผลิตสุราได้ในปริมาณแอลกอฮอล์ตามที่รัฐกำหนด (<http://www.orchidrecoverycenter.com/alcohol-rehab/age-of-prohibition.html>)

ยุคหลังประกาศ the Prohibition ในทศวรรษที่ 1930 ปัญหาเรื่องการติดสุรา (alcoholism) ในทัศนะของคนอเมริกันมองว่าเป็นความเสื่อมศีลธรรม ส่วนผู้เชี่ยวชาญในทางการแพทย์มองว่าเป็นสภาวะที่ไม่อาจรักษาให้หายได้ และทำให้เกิดถึงแก่ความตายในที่สุด ในทัศนะดังกล่าวนี้เองทำให้การรักษาผู้ป่วยพิษสุราเรื้อรังที่เคยมีมาก่อนหน้านี้ไม่ได้รับเงินสนับสนุนจากโรงพยาบาลของรัฐและกลุ่มองค์กรทางศาสนาต่างๆ อย่างที่เคย ซึ่งหน่วยงานเหล่านี้จะต้องจ่ายค่ายากล่อมประสาทและค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการนำผู้ป่วยโรคพิษสุราเรื้อรังมารักษาในโรงพยาบาลเป็นเวลานาน (Edwards 2002:103–117)

อีกประการหนึ่งคือ ในช่วงเวลาดังกล่าวเกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำไปทั่วโลก (The Great Depression) ในช่วง ค.ศ.1929- ค.ศ.1939 ผลพวงจากสงครามโลกครั้งที่ 1 ทำให้นักวิจัยต่างๆ ขาดเงินทุนในการสนับสนุน และการดื่มสุรามากจนเกินขนาดนี้ก็ยังไม่ได้มีการรับรองว่าเป็นโรคและระบุได้ถึงอาการที่แน่นอน ทำให้แหล่งทุนที่เกี่ยวข้องในทางการแพทย์ไม่สนใจมากนัก

แต่ใช่ว่าในห้วงเวลาดังกล่าวจะไม่มีผู้ที่ประสบปัญหาจากการติดสุรา Bill Wilson เป็นบุคคลหนึ่งที่ล้มเหลวทางด้านการเรียน ชีวิตแต่งงานจากการดื่มสุรามากจนเกินขนาด เขาเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลถึง 4 ครั้งในช่วง 1 ปี (ระหว่าง ค.ศ. 1933- ค.ศ.1934) จนกระทั่งเพื่อนของเขาคนหนึ่งชื่อ Ebby Thacher ได้แนะนำให้เขาเข้าร่วมการพบปะสังสรรค์ของกลุ่มคริสเตียนที่ชื่อว่า Oxford Group ที่นั่นเขาได้พบกับคนอื่นๆ ที่เลิกสุราได้และดำรงชีวิตของเขาตามหลักการทั้ง

6 ข้อ¹ ของกลุ่ม Oxford Group เขาสามารถเลิกดื่มสุราได้และคิดว่าเขาเองก็สามารถช่วยผู้อื่นงดดื่มสุราได้เช่นเดียวกัน เขาได้ร่วมมือกับเพื่อนร่วมชะตากรรมที่เคยมีประสบการณ์การติดสุราและเชื่อในแนวทางที่ Wilson เสนอ อย่าง Dr. Robert Smith ทั้งคู่จึงได้ก่อตั้งกลุ่มบำบัดขึ้นเป็นครั้งแรกในปี ค.ศ. 1935 โดยให้ชื่อว่า กลุ่ม *Alcoholic Anonymous* Wilson ได้เพิ่มเติมหลักการของกลุ่มขึ้นเป็น 12 ข้อ (The Twelve Steps) ซึ่งมีการระบุขั้นตอนในการเลิกดื่มสุราของผู้ติดสุราที่ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยเนื้อหาหลักยังคงเน้นที่การให้ผู้ติดสุรายอมรับผิดชอบต่อบาปของมนุษย์ที่ได้ดำเนินชีวิตอย่างผิดพลาดและให้เชื่อในพระเจ้า โดยพระเจ้าจะเป็นผู้วางแผนชีวิตของพวกเขาและนำพาให้พวกเขาหลุดพ้นจากความชั่วร้ายจากการดื่มสุรานั่นเอง (http://www.aa.org/en_pdfs/smf-121_en.pdf) ใน ค.ศ. 1937 กลุ่มสามารถทำให้คนจำนวน 40 คนเลิกดื่มสุราได้ และในอีก 2 ปีต่อมาก็มีผู้ที่สามารถเข้ากลุ่มแล้วเลิกสุราได้เพิ่มขึ้นกว่า 100 คน และได้ดำเนินการเผยแพร่หนังสือที่บอกเล่าประสบการณ์ของสมาชิกกลุ่มอย่างแพร่หลายจนมีสมาชิกอยู่ทั่วประเทศ

อย่างไรก็ตามความเมามายสุรากลายมาเป็นโรคหรือเป็นประเด็นในทางการแพทย์อีกครั้งหนึ่งในทศวรรษที่ 1940 โดยมองปัญหาจากการดื่มสุราบนพื้นฐานการศึกษาทางชีววิทยาเป็นหลัก และมีคำเรียกการเมาสุราว่า “โรคพิษสุราเรื้อรัง” (*alcoholism*)² ซึ่งคำว่า “*alcoholism*” (หรือ *alcoholismus*) หมายถึง ความผิดปกติจากพฤติกรรมการดื่มสุรา ความคิดเรื่องโรคพิษสุราเรื้อรังดังกล่าว ได้รับการยอมรับจากแพทย์ชาวอเมริกันและแพร่หลายไปทั่วโลกอย่างรวดเร็ว

¹ ได้แก่ ข้อ 1 มนุษย์ทุกคนเป็นคนบาป ข้อ 2 มนุษย์ทุกคนเปลี่ยนแปลงตนเองได้ ข้อ 3 การสารภาพบาปนำมาสู่การเปลี่ยนแปลง ข้อ 4 จิตวิญญาณที่ได้รับการเปลี่ยนแปลงแล้วจะมีวิถีทางที่สามารถไปอยู่กับพระเจ้าได้ ข้อ 5 ยุคแห่งปาฏิหาริย์จะกลับมา ข้อ 6 ผู้ที่เปลี่ยนแปลงได้แล้วจะต้องช่วยเหลือผู้อื่นด้วย กลุ่ม Oxford Group มองว่าบาป คือโรคชนิดหนึ่งซึ่งมีการแพร่เชื้อเช่นเดียวกับโรคบางโรคที่ทำลายร่างกายให้ทุกขทรมาน บาปจึงเปรียบได้กับสิ่งที่อยู่ตรงกลางระหว่างปัจเจกกับพระเจ้า เพราะบาปทำให้พระเจ้าสิ้นหวังที่จะวางแผนชีวิตให้กับใครสักคน ปัญหาอยู่ที่ความเห็นแก่ตัวและการถือดี (self-centeredness) ของมนุษย์ดังนั้นหากมนุษย์ยอมจำนนต่อบาปของตนเองและเชื่อมั่นในพระองค์ พวกเขาก็จะรอด ลักษณะคำอธิบายดังกล่าวจึงเป็นเสมือนการวินิจฉัยจิตวิญญาณ (spiritual diagnoses) ของมนุษย์ในฐานะคนไข้ แต่เน้นไปในเชิงศีลธรรมมากกว่าด้านชีววิทยา (<http://www.dickb.com/>)

² ก่อนหน้านี้มีการนำคำดังกล่าวเข้ามาในวงวิชาการแพทย์ใน ค.ศ. 1849 โดย แมกนัส ฮุส (Magnus Huss) แพทย์ชาวสวีเดน แต่ทว่าความหมายที่น่ากลับมาใช้ใหม่นี้ มีความคล้ายคลึงเพียงเล็กน้อยเท่านั้นเมื่อเทียบกับความหมายที่ใช้ในปัจจุบัน ฮุสใช้คำนี้ในการบรรยายว่าเป็นภาวะแทรกซ้อนทางร่างกาย (physical complications) อันเป็นผลมาจากการดื่มสุราเกินขนาด แต่ในความหมายใหม่นี้ไม่ใช่อาการแทรกซ้อน (complications) (www.hoboes.com/Politics/Prohibition/.../Alcoholism_History/)

Marty Mann สมาชิกผู้หญิงคนแรกของกลุ่ม Alcoholics Anonymous และ R. Brinkley Smithers ผู้ก่อตั้งกองทุน the Christopher D. Smithers Foundation ได้ให้เงินทุนสนับสนุน อี.เอ็ม. เจลลิเนค (E.M. Jellinek) นักวิจัยคนสำคัญของมหาวิทยาลัยเยล¹ ในการศึกษาโรคพิษสุราเรื้อรังในทางชีววิทยาอย่างจริงจัง เจลลิเนคเข้าไปเก็บข้อมูลจากสมาชิกกลุ่ม AA กว่าร้อยคน จนกระทั่งข้อมูลดังกล่าวสามารถยืนยันแน่นอนได้ว่าโรคพิษสุราเรื้อรังเป็นโรคชนิดหนึ่ง โดยเขาได้ตีพิมพ์ผลการศึกษาไว้ในหนังสือ *The Disease Concept of Alcoholism* (1960) เขาได้วางระบบ *Jellinek Estimation Formula* ซึ่งใช้ประเมินปริมาณผู้ป่วยโรคพิษสุราเรื้อรังตามพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ เราสามารถวิเคราะห์สถานการณ์การติดสุราหรือโรคพิษสุราเรื้อรังได้จากสถิติตัวเลขที่แน่นอนและเขาเองได้จำแนกโรคพิษสุราเรื้อรัง² ตามอาการของโรคให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น

¹ ทศวรรษที่ 1930 Jellinek ได้ทำงานอยู่ที่โรงพยาบาลประจำเมืองวอร์เชสเตอร์ รัฐแมสซาชูเซตส์ และเป็นกรรมการของสภาวิจัย Research Council on Problems of Alcohol และได้ย้ายไปทำงานที่มหาวิทยาลัยเยล ใน ค.ศ. 1941 ต่อมาใน ค.ศ. 1942 เขาได้ตีพิมพ์หนังสือชื่อ *Alcohol Addiction and Chronic Alcoholism* ขึ้น แต่งานชิ้นดังกล่าวกลับได้รับการยอมรับน้อยกว่าการศึกษาของเขาในช่วงเวลาต่อมา

² Jellinek ได้จำแนกระดับของโรคพิษสุราเรื้อรังออกเป็น 5 ระดับ ด้วยกัน

- *Alpha alcoholism* เป็นระดับแรกของโรคพิษสุราเรื้อรังที่มีอาการทางจิตในการพึ่งพิงสุราเพื่อบรรเทาความเจ็บปวดทางร่างกายหรือจิตใจ ระดับนี้การดื่มสุราของผู้ป่วยจะสร้างปัญหาให้เกิดขึ้นกับตนเองและสังคม ในระยะนี้หากผู้ที่ดื่มสุราสามารถจะหยุดดื่มสุราได้ตามต้องการ และถ้าเขาหยุดดื่มได้ ก็จะไม่ถือว่าเป็นโรค

- *Beta alcoholism* ซึ่งเป็นขั้นที่มีความผิดปกติทางจิตหรือทางกาย เช่น โรคจิต โรคตับแข็ง ฯลฯ อันเนื่องมาจากการดื่มสุรา โดยไม่ถึงขั้นที่ขาดสุราไม่ได้ (dependence) ทั้งทางร่างกายและทางจิตใจมีคนจำนวนมากที่ดื่มสุราจำนวนมากเกือบทุกวัน แต่ยังไม่มีความติด หรือเกิดอาการถอนเมื่อหยุดดื่ม กลุ่มนี้ก็ยังไมถือว่าเป็นโรค

- *Gamma alcoholism* ในขั้นนี้ผู้ป่วยจะมีอาการที่ผู้ป่วยไม่สามารถควบคุมตนเองได้ และไม่สามารถขาดสุราได้ (dependence) ซึ่งผู้ป่วยที่เข้ารับการรักษากลุ่ม Alcoholics Anonymous จะไม่สามารถควบคุมการดื่มสุราของตนเองได้อย่างมาก คนเหล่านี้ Jellinek จำแนกพวกเขาว่าเป็น “โรค”

- *Delta alcoholism* มีลักษณะคล้ายกับ Gamma alcoholism แต่ผู้ป่วยในขั้นนี้ไม่สามารถหยุดดื่มได้เลย

- *Epsilon alcoholism* ขั้นนี้เป็นขั้นรุนแรงที่สุดของโรค เพราะจะมีอาการอยากสุราจนถึงขั้นรุนแรง หรือมีการอยากสุราเป็นระยะๆ (http://www.readytotest.com/NewJersey06/JELLINEK_PHASES.pdf)

ต่อมา ค.ศ.1952 ผลการศึกษาของเจลิเนคทำให้เขาได้รับเชิญให้เข้าร่วมงานกับองค์การอนามัยโลกในฐานะที่ผู้เชี่ยวชาญด้านโรคพิษสุราเรื้อรัง และนั่นหมายความว่า ประเด็นเรื่องการติดสุราเป็นโรคได้รับการยอมรับในระดับสากลนับแต่บัดนั้นเป็นต้นมา ซึ่งประเด็นดังกล่าวได้ดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้นเมื่อ ค.ศ.1956 สมาคมการแพทย์สหรัฐอเมริกา (The American Medical Association) ได้ออกมาประกาศให้ alcoholism หรือพิษสุราเรื้อรัง เป็น “โรค” (<http://www.alaskawellness.com/nov-dec99/alcohol.htm>)

เราจะสังเกตได้ว่าปัญหาสุราในสังคมอเมริกันได้เคลื่อนจากประเด็นปัญหาในเชิงศีลธรรม มาสู่ประเด็นปัญหาในทางการแพทย์มากยิ่งขึ้น ในอีกแง่หนึ่งเราเห็นการจัดการปัญหาที่มีลักษณะแคบลงเรื่อยๆ กล่าวคือ ในช่วงแรกปัญหาสุราในเชิงศีลธรรมถูกจัดการในระดับโครงสร้างใหญ่ เช่น การเคลื่อนไหวด้านการสำรวจอาชกรรม ซึ่งมีลักษณะการจัดการที่รอมชอมกับคนที่ดื่มสุรามากเกินขนาด จนกระทั่งการประกาศให้มีการงดผลิตและจำหน่ายสุรา ซึ่งมีลักษณะที่เข้มงวดมากยิ่งขึ้น

แต่เมื่อประเด็นปัญหาสุรากลายมาเป็นโรคหรือโรคพิษสุราเรื้อรังในโลกสมัยใหม่นี้ ทำให้ปัญหาสุราถูกจัดการในระดับปัจเจกได้ง่ายดายมากขึ้น คนดื่มสุราไม่ได้เป็นบาป แต่มีฐานะเป็นผู้ป่วยที่มีหน้าที่รักษาอาการป่วยให้หาย และมีชีวิตที่ดีอยู่ในสังคมต่อไป ในทัศนะของผู้เขียนนั้นไม่ง่ายเลยเพราะตราบไคที่สังคมที่ผู้ป่วยพิษสุราเรื้อรังจะต้องดำรงอยู่ในพื้นที่ที่เอื้อให้มีโอกาสในการดื่มสุราอย่างเป็นปกติจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐศาสตร์การเมืองที่ทำให้สุราเป็นรายได้หลักที่สำคัญของรัฐ และเกิดขึ้นภายใต้การควบคุมที่หละหลวมท่ามกลางบริบททางสังคมวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และการเมืองในประเทศไทยในยุคทุนนิยมเสรี ซึ่งจะได้กล่าวถึงประเด็นนี้ในบทต่อไป